

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Λ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1981 | ΑΡΙΘ. 17-18

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Ναός τῆς Ἀναστάσεως στὰ Ἱεροσόλυμα. — Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀποστολικοὶ Πατέρες, Ἱγνατίου Ἀντιοχείας Ἐπιστολαί, Β' Μαγνησιεύειν Ἱγνάτιος. — Φιλ. Ζερόβακου (†), Παραινέσεις εἰς Πρεσβύτερον. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, «Ἡ Δύση στὸ Σχολεῖο τῆς Ἀνατολῆς». — Ἀριστ. Πανώτη, Μιά ἀργυρνία στὴν ἔρημο τοῦ Σινᾶ. — Δημ. Σ. Λουκάτου, Οἱ τελευταῖες γιορτὲς τοῦ καλοκαιριοῦ. — π. Φιλοθέου Φάροου, Ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν ἄλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Προσηλυτισμός: ἡ ἀγνὴ λατρεία τῶν Χιλιастῶν. — Ι.Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ἑλληνορθόδοξη Παράδοση, οἱ φορεῖς καὶ οἱ ἐκφρασταὶ τῆς. — Τάσου Μιχαλά, «Οἱ Ἕλληνες εἴσαστε χλιαροί». — Δημοσθένη Σαβράμη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Κολωνίας, Ἐκκλησιαστικὴ ἀναγέννησι στὴν Ρωσσία. — Ἰω. Φουντούλη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Βασ. Μουστάκη, «Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω Σου». — Ἐπίκαιρα. — Τὸ Βιβλίον. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Κλιμάκιο τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. στὴ Θεσσαλία. — Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημεριοὺς.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιου 1 — Ἀθῆναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ

Ὁ ἀρχαιότερος καὶ ἐνδοξότερος ναὸς ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀποψῆς. Οἰκοδομήθηκε πάνω στὴ θέση ὅπου σταυρώθηκε, θάφτηκε καὶ ἀναστήθηκε ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός.

Καλλιτεχνικὰ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλοπρεπέστερα χριστιανικὰ μνημεῖα.

Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ ἄρχισε ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου τὸ 325 καὶ ὀλοκληρώθηκε τὸ 335. Τὸν ἐπόμενον χρόνο, στίς 13 Σεπτεμβρίου ἐγιναν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους ποὺ συγκρότησαν τὴν ἐν Τύρῳ σύνοδο.

ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ

... «Ἡ Ἱερωσύνη τελείται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξιν δὲ ἐπουρανόων ἔχει ταγμάτων» κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον. Καὶ κατὰ τὸν Ἰσίδωρον Πηλουσιώτην «ιερεὺς γάρ ἐστι ἄγγελος Κυρίου Παντοκράτορος». Ὅσον λοιπὸν μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐστὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης τοσοῦτον καὶ ὁ ἱερεὺς ὀφείλει νὰ εἶναι μέγας καὶ ὑψηλὸς εἰς τὴν ἀρετήν, οὐχὶ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν ὑποποιὸν ταπεινώσιν, εἰς τὴν πραότητα, τὴν ἀκακίαν, τὴν καθαρότητα, τὴν ἀγνείαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν σύνεσιν, τὴν φρόνησιν.

Χρεία φόβου Θεοῦ, μεγάλης προσοχῆς καὶ ἀδιαλείπτου προσευχῆς. Ἐὰν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς πάντες ἦσαν ὡς ὀρίζει ὁ θεοπνευστος Ἀπόστολος Παῦλος καὶ καθὼς τοὺς θέλει νὰ εἶναι ὁ Θεός, νὰ εἶναι δηλαδὴ φῶς εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, νὰ εἶναι φωτεινὰ τὰ ἔργα των, οἱ ἄνθρωποι βλέποντες τὰ καλὰ ἔργα τῶν Ἀρχιερέων καὶ Ἱερέων θὰ ἐδόξαζον τὸν Πατέρα τὸν ἐν Οὐρανοῖς· δὲν θὰ τὸν ὑβρίζον, δὲν θὰ τὸν ἐβλασφήμουν, θὰ διῆγον ἐπὶ γῆς οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἐν οὐρανοῖς οἱ ἄγγελοι. Δυστυχῶς τὸ φῶς ἔγινε σκότος (ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων), τὸ δὲ σκότος ἔγινε τόσον πολὺ, ὥστε μὴ βλέποντες τελείως οἱ ἄνθρωποι πίπτουν ὁ εἰς ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον καὶ συντριβονται.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς Ἀγ. Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐκείνων διαδόχους «οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα». Οἱ πλείστοι τῶν Ἀρχιερέων καὶ Ἱερέων φροντίζουν νὰ λάμπουν τὰ χρυσὰ ἱερά των, τὰ ἄμφια καὶ τὰ ῥάσα των, ὄχι ὅμως καὶ τὰ ἔργα των. Δὲν λέγω νὰ εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Ἱερεὺς ρυπαρὸς, ἀκάθαρτος, ραικένδυτος, ἄπαγε! νὰ εἶναι εὐπρεπής, καθαρὸς ὡς ὑπηρέτης καὶ δοῦλος καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ οὐρανόου Βασιλέως, ἀλλὰ νὰ μὴν ἔχει μόνον ἐνδύματα καὶ εἰς αὐτὰ νὰ κωνάται, ἀλλὰ νὰ ἔχη καὶ ἔργα θεάρεστα καὶ φωτεινά. Φροντίσει νὰ περπατήσῃ ἀξίως τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθη. Μὴ προσέχη εἰς τοὺς πολλοὺς ἀλλὰ εἰς τοὺς ὀλίγους καὶ ἐκλεκτοὺς. Βάδιζε οὐχὶ τὴν πλατεῖαν ὁδὸν καὶ εὐρύχωρον ἥτις φέρει εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην, ἣν βαδίζουν ὀλίγοι καὶ ἥτις δὴγῆ εἰς τὴν ζωὴν διὰ τὴν εὐαρεστήσῃ Θεῷ καὶ ἀγγέλοις καὶ ὀφελήσῃ σ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀδελφούς μας Χριστιανοὺς...».

Φιλόθεος Ζερβάκος (†)

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

V, 2. «Ὅσπερ γὰρ ἐστὶν νομίσματα δύο, ὃ μὲν Θεοῦ, ὃ δὲ κόσμου»: Ὁ ἅγιος Ἴγν. ὑπὸ τὴν παραβολικὴν ἔννοιαν τῶν «δύο νομισμάτων» χαρακτηρίζει τὸ μὲν τοὺς «πιστοὺς», τὸ δὲ τοὺς «ἀπίστους». Τοὺς πρώτους θεωρεῖ ἀνήκοντας εἰς τὸν Θεόν, τοὺς δὲ δευτέρους ἀνήκοντας εἰς τὸν κόσμον, δηλ. τὸν ὑλικόν, τὸν μάταιον καὶ ἀμαρτωλόν. Ὁ ὅρος «νόμισμα» ἀπαξ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Κ. Δ. (Ματθ. 22, 19 καὶ 20). Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνταμιώδους λαμβάνει τὸν ὄρον «νόμισμα» ὁ Κλήμ. Ἀλεξ. Μ. 8, 585Α καὶ μάλιστα ὡς ἀμοιβὴν τῶν ἀμαρτωλῶν μοιχῶν, οἵτινες «ὀλίγου νομίσματος ὄνουνται θάνατον». Ὁ Ὄριγ. (Μ. 14, 541C τὰ ῥήματα ζωῆς τοῦ Κυρίου θεωρεῖ «καὶ παντὸς νομίσματος τιμαλφέστερα». Αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ (Μ. 1, 689: Β:δλ. II, 37) ἐμοιάζουν τὸν ἐπίσκοπον, ὅτι ὀφείλει νὰ κρίνῃ ὀρθῶς καὶ δικαίως, πρὸς τοὺς «ἀργυρονόμους», λέγουσαι: «Καθάπερ γὰρ οὗτοι τὰ φαῦλα τῶν νομισμάτων ἀποκρίνουσι, τὰ δὲ δόκιμα οἰκτιροῦνται τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὸν ἐπίσκοπον χρῆ, τὰ μὲν ἄνωμα κατέχουν, τὰ δὲ ἐπίνομα ἢ θεραπεύειν ἢ ἀνιάτως νοσοῦντα ἀπορρίπτειν...». — Ὁ Κλήμ. Ἀλεξ. ἐν τῷ Παιδαγ. λέγει: «σοφία... πιπράσκειται νομίσματι δικαίῳ, τῷ λόγῳ τῷ ἀφθάρτῳ» (Μ. 8, 440Α) καὶ ἐν Μ. 9, 281B λέγει: «ὁ δίκαιος, νόμισμα Κυρίου γενόμενος καὶ χάραγμα βασιλικὸν ἀναδεχόμενος» (Πδλ. 9, 301B. 525B). Ἐπίσης ὁ Εὐσέβιος (Μ. 24, 853Α) θεωρεῖ τοὺς αἰρετικούς «κίβδηλα νομίσματα». Ὁ Κλήμ. Ἀλεξ. πάλιν παραινεῖ, λέγων: «γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζίται», τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες (Στρωμ. XXVIII, ΕΠΕΕ 7, 8), μάλιστα ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ τοῦ Παύλου Α' Κορ. 11, 19. Καὶ ἐν Στρωμ. VII, 15. Μ. 9, 525B: «Ναὶ μὴν διὰ «τοὺς δοκίμους», φησὶν, «αἱ αἰρέσεις» «δοκίμοις, ἦτοι τοὺς εἰς πίστιν ἀφικνουμένους λέγει, ἐκλεκτικώτερον προσόντας τῇ κυριακῇ διδασκαλίᾳ, καθάπερ τοὺς δοκίμους τραπεζίτας τὸ κίβδηλον νόμισμα τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ παραχαράγματος διακρίνοντας». — «καὶ ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον χαρακτῆρα ἐπιεικόμενον ἔχει»: Σημειωτέον ὅτι ὁ Κλήμ. Ἀλεξ. «Ἐκ τῶν Θεοδότου ἐπιτομῶν» ἐν Μ. 9, 697, 86, 2, ἔχει ἀντὶ «χαρακτῆρα», «ἐπιγραφῆν», λέγων: «Ἐπὶ τοῦ προσκομισθέντος νομίσματος ὁ Κύριος εἶπεν οὐ τίνοσ τὸ κτῆμα, ἀλλὰ: «τίνοσ ἢ εἰκὼν καὶ ἢ ἐπιγραφῆ; Καίσαρος» ἵνα οὐ ἔστιν, ἐκείνῳ δοθῆ. Οὕτως καὶ ὁ πιστός· ἐπιγραφῆν μὲν ἔχει διὰ Χριστοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ πνεῦμα ὡς εἰκόνα». Ἐν τῇ Κ. Δ. ὁ ὅρος «χαρακτῆρ» ἀναφέρεται ἀπαξ, ἀποδιδόμενος εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ: Ἐβρ. 1, 3 «ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτῆρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ». Τὴν πολλαπλὴν ἔννοιαν καὶ σημασίαν τοῦ ὄρου «χαρακτῆρ» ἰδὲ ἐν Α. Π. (= G. W. H. Lampe, D. D., A patristic greek Lexicon, Oxford 1961) ἐν λ. σ. 1513. Ὅρα καὶ λ. «χαραγμα» αὐτόθι. —

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 162 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15-16 τεύχους.

«Ἡ Δύση

στό Σχολεῖο

τῆς Ἀνατολῆς»

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ ἐπίδραση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς στήν Δύση εἶναι ἐκδηλῆ ὄχι μόνο στό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν διακονιστῶν, ἀλλά καί σέ πολλές ἄλλες πτυχές τῆς χριστιανικῆς λειτουργικῆς ζωῆς. Ἡ ρωμαιοκαθολική λειτουργική κίνηση, πού ἔδωσε τεραστία ὄθηση πρὸς ἀναζωπύρωση καί ἀνανέωση τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, ἀκολούθησε καί προέβαλε σέ πολλά σημεία τὸ παράδειγμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς. Χαρακτηριστικό εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ βενεδικτῖνος μοναχὸς Lambert Beauduin (1873 - 1960), (ἄββαεῖο Mont-César, Louvain), πού ὑπῆρξε κύριος θεμελιωτῆς τῆς λειτουργικῆς αὐτῆς κινήσεως, ἔστρεψε τὴν προσοχή τῆς Δύσεως στοὺς θησαυροὺς τῆς βυζαντινῆς λατρείας. Γι' αὐτό, ὅταν ἐξέδωκε τὸ γνωστὸ περιοδικὸ «Irenikon», ἤδη στό πρῶτο τεύχος διατύπωσε τὸ σύνθημα, ὅτι ἡ Δύση πρέπει νὰ φοιτήσῃ στό σχολεῖο τῆς Ἀνατολῆς: «L' Occident à l' école de l' Orient»¹. Τὸ σύνθημα αὐτὸ βρῆκε ζωηρὴ ἀπόκριση καί ἔτσι — ἰδίως μετὰ τὴ Β' Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ — μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε πολλές ἐπιδράσεις τῆς βυζαντινῆς λατρείας πάνω στήν δυτικὴ. Δειγματοληπτικῶς θὰ ἀναφέρουμε μερικὰ παραδείγματα:

Ἡ Ὁρθοδοξία πάντοτε κατεπολέμησε τὴν κακοδοξία τῶν «Τριγλωσσιστῶν» ἢ «Πιλατιανῶν», οἱ ὁποῖοι, περιφρονώντας τὴν πράξη τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἰσχυρίζονταν ὅτι στήν χριστιανικὴ λατρεία πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται ὄχι ἄλλη γλῶσσα, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καί μόνο μία ἀπὸ τὶς τρεῖς γλώσσες (ἑβραϊκὴ, ἑλληνικὴ, λατινικὴ), στίς ὁποῖες εἶχε γραφῆ ἢ ἐπιγραφῆ, τὴν ὁποία ὁ Πιλάτος εἶχε ἀναρτήσῃ πάνω στὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου. Ἡ Ὁρθοδοξία μεταφράζοντας τὰ ἱερά καί λειτουργικά της βιβλία

σὴν γλῶσσα τῶν διαφόρων λαῶν ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Μέγας σταθμὸς στήν ἱστορία τῆς χριστιανικῆς λατρείας εἶναι οἱ ἐπικοὶ ἀγῶνες τῶν ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου πρὸς ἐπιβολὴ τοῦ ἑλληνορθόδοξου ἰδεώδους ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς λειτουργικῆς γλώσσας. Οἱ δύο ἅγιοι, πού ἐπιτυχῶς χαρακτηρίσθηκαν ὡς προστάτες τῆς Εὐρώπης, φρονοῦσαν ὀρθῶς ὅτι στὴ λατρεία τῶν Σλάβων πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται ἡ σλαβικὴ γλῶσσα. Γι' αὐτὸ μετέφρασαν καί ἐχρησιμοποίησαν τὰ ὀρθόδοξα λειτουργικὰ κείμενα στὴ σλαβικὴ γλῶσσα καί ἔθεσαν τὰ θεμέλια τῆς σλαβικῆς φιλολογίας καί τοῦ σλαβικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐπὶ αἰῶνες κατεπολεμεῖτο στὴ Δύση τὸ ἰδεῶδες τῶν δύο ἀδελφῶν. Ἀλλ' ὁ σπόρος, τὸν ὁποῖο αὐτοὶ ἔσπειραν, δὲν νεκρώθηκε. Στίς τελευταῖες δεκαετίες μάλιστα ἀναπτύχθηκε καί ἔφερε ἑκατονταπλασίονα καρπὸ.

Τὸ παράδειγμα τῶν δύο ἁγίων ὑπῆρξε καθοδηγητικὸ γιὰ τὴν πορεία ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καί συνετέλεσε, ὥστε ἡ Β' Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ νὰ ἐξοβελίσῃ ἐπὶ τέλους τὴ λατινοκρατία, πού ἐπικρατοῦσε ἐπὶ αἰῶνες. Τὸ ἑλληνορθόδοξο ἰδεῶδες τῶν δύο Θεσσαλονικέων ἀδελφῶν κατήγαγε μεγάλο θρίαμβο, ὅταν σὲ ψηφοφορία πού ἔγινε στὴ Σύνοδο αὐτῆ, ἐνὸς μειοψήφησαν μόνο 54 μέλη καί ἄλλα 7 ἔρριψαν ἄκυρη ψήφο, 2.011 μέλη τῆς Συνόδου ψήφισαν τὸ 36ο ἄρθρο τοῦ «συντάγματος περὶ λατρείας» («Constitutio de sacra liturgia»). Τὸ ἄρθρο αὐτὸ καθιερώνει τὴ χρῆση στὴ λατρεία ὅλων τῶν τοπικῶν καί ἐθνικῶν γλωσσῶν. Πρόκειται γιὰ μιὰ διείσδυση τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος σὲ ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη καί σὲ ὁλόκληρο τὸν χριστιανικὸ κόσμο.

Οἱ ψυχές τῶν ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου ἀσφαλῶς θὰ σκιροῦν στὸν οὐρανό, ὅταν βλέπουν τίς χριστιανικὲς ἐκκλησίες ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου νὰ χρησιμοποιοῦν ἤδη ἢ νὰ σπεύδουν «ἀγαλλομένῳ ποδί» νὰ ἐτοιμάζουν νέα λειτουργικὰ κείμενα στίς ἰδικές τους μητρικὲς γλώσσες². Ἀξιοσημεῖωτο ἐπίσης εἶναι ὅτι σὲ πρόσφατα ρωμαιοκαθολικὰ ἱπομνήματα, πού ἀναφέρονται στό μνημονευθὲν ἄρθρο τοῦ «συντάγματος περὶ λατρείας» τῆς Β' Βατικανεῖου Συνόδου, ἐξαίρεται ἰδιαίτερα ἡ πρὸ αἰῶνων σχετικὴ προδρομικὴ προσπάθεια τῶν δύο Θεσσαλονικέων ἁγίων³, ἡ ὁποία ἦταν ἀπόρροια τοῦ ἑλληνορθόδοξου ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος. Τὸ πνεῦμα αὐτό, ὅπως τονίζει ὁ Dvornik, εἶναι «δημοκρατικὸν καί φιλελεύθερον» καί «σέβεται τὴν ὄντοτητα ἀτόμων καί ἐθνῶν».

2. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ ἔργον τῶν ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου ἐξ ἐπόψεως λειτουργικῆς, ἐν Θεσσαλονίκη 1966, σελ. 125 - 126.

3. Emil Joseph Lengeling, Die Konstitution des zweiten vatikanischen Konzils über die heilige Liturgie, Münster 1965, σελ. 89.

1. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήματα Λειτουργικῆς (Τεύχος Α'), ἐν Ἀθήναις 1975, σελ. 74 - 75.

ΜΙΑ ΑΓΡΥΠΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΟ ΤΟΥ ΑΘΩΝΑ

Τοῦ κ. ΑΡΙΣΤ. ΠΑΝΩΤΗ

«Γιὰ νὰ βρῆς ἀνάπαυσι», συμβούλευε ἕνας παλῆς Ἀββάς, «πρέπει νὰ πῆς μετὰ τὴν καρδιά σου, πὼς ὁ Θεὸς καὶ ἐγὼ ὑπάρχομε στὸν κόσμον», δηλαδὴ νὰ σταθῆς ἐνώπιος Ἐνωπίω». Αὐτὴ τὴν μοναδική στιγμή μπορεῖς νὰ τὴν ζήσης σὲ μιὰ εορταστικὴ παννυχίδα στὴν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὄρους, στὴν ἀκρότατη περιοχὴ τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθω.

Βράδυ μὲ πανσέληνο στὴ Μικρὰ Ἁγία Ἄννα. Ἐχουν σχεδὸν τελειώσει οἱ φροντίδες τῶν πατέρων τοῦ κελλιοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, γιὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς Ἀγρυπνίας πρὸς τιμὴν τῶν Ὁσίων Πατέρων Διονυσίου καὶ Μητροφάνους. Τὸ σπήλαιον ποὺ πέρασαν τὴν οὐρανίαν ζωὴν εἶναι τὸ ἀποψινὸ ἐπίκεντρο τῆς ὀλονύκτιας λατρείας. Πρόσφατα περιβλήθηκε μὲ νέο εὐ-

ρύχορον Ναό, ποὺ ἡ φιλοτιμία τῶν κητόρων του φαίνεται καὶ στὴν πλέον ἀσήμαντη λεπτομέρεια. Σ' ἕνα τόσο ἁγιασμένο τόπον ὅλα γίνονται «πρὸς δόξαν Θεοῦ».

Τὸ τοπίο εἶναι καταπληκτικό. Μιὰ βαθεῖα χαράδρα, ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ τὶς ὑψώσεις τοῦ Ἄθω καὶ φθάνει κάτω βαθεῖα στὴ θάλασσα, σφιγγομένεται ἀπὸ τοὺς γκρίζους βράχους δυὸ κάβων. Στὸ κέντρο πυκνὴ χαμηλὴ βλάστησι καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ κελλιὰ τῶν ἀσκουμένων πατέρων. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἄλλοτε κατοικήθηκαν ἀπὸ διδάσκαλους πνευματικούς ἀνθρώπους, παλαιότερων καὶ νεωτέρων ἐποχῶν, ὅπως ἀπὸ τὸν Ἁγᾶπιον τὸν Λάνδο, τοὺς πνευματικούς Γρηγόριον καὶ Σάββα κ.ἄ. Σήμερα τὰ κελλιὰ αὐτὰ φθίνουσι περιμένοντας νέους ἀσκητὲς, ἐνῶ ἡ μοναστι-

κὴ ζωὴ σφύζει σ' ἄλλοτε ἄσημα κελλιὰ μετὰ τὶς Ἀδελφότητες τῶν Γερασμαίων, τῶν Δανηλαίων, τῶν Θεομάδων κ.τ.λ. Καὶ στὴν ἔρημον σημειώνεται ἀκμὴ καὶ παρακμὴ.

Ἡ Ἀγρυπνία ἀρχίζει μὲ κοινοβιακὴ Τράπεζα, ποὺ παρατίθεται σὺν καταφθᾶσιν ἀπὸ τὶς διάφορες Μονῆς καὶ τὰ γύρω κελλιὰ οἱ προσκυνητῆς. Τὰ ἐδέσματα εἶναι ἅπλα καὶ λιτά. Παρασκευάζονται μ' ὄλη τὴν τέχνη τῆς καλογερικῆς μαγειρικῆς, ποὺ ἀγνοεῖ ἐπιδεικτικὰ τὸ κρέας καὶ τὰ ζωϊκὰ λίπη. Τὸ σταρένιον ζυμωτὸ ψωμὶ καὶ ὁ διονυσιατικῆς μονοξυλίτης οἶνος, συμπληρῶνουν τὸ Ἀβραμιαῖο ἐδεσματολόγιον. Τῆς Τραπέζης προϊστάτο ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἱερουσσοῦ κ. Νικόδημος, ποὺ πραγματοποιοῖσε τὴν πρώτη του ἀρχιερατικὴ ἐπίσκεψιν στὸ Ἅγιον Ὄρος, σὺν ὄμορον Ἱεράρχῃ. Ἐφθασε στὸ κελλὶ γιὰ νὰ τιμῆσῃ καὶ αὐτὸς τοὺς εορταζομένους Ὁσίους. Μετὰ τὴν Τράπεζαν καὶ τὴν προσφορὰ τῶν ἐπιδορπίων, ἀρχίζει ἡ κάθοδος στὸ σπήλαιον τῶν Ὁσίων Πατέρων. Εὐλαβεῖς Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί, μὲ τὰ κουκούλια τους, φιλακόλουθοι λαϊκοί, παίρνουν τὶς θέσεις τους μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν νεόδμητον Ναό. Ἡ Τάξις τῆς ὀλονύκτιας ἀγρυπνίας, τηρεῖται μὲ εὐλάβῃ προσήλωσι στὸ Ἅγιον Ὄρος.

Δὲν θ' ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτὴ. Θὰ σταθοῦμε μόνον σὲ μερικὰ τῆς σημεία. Οἱ Κληρικοὶ καὶ οἱ Μοναχοὶ εορταστῆς ὑπακούουν, χωρὶς τὴν παραμικρὴν παρασπονδία, στὰ κελεύματα τοῦ ἀσκούντος τὸ διακόνημα τοῦ Τυπικάρῃ ἢ Ἐκκλησιαρχῃ. Ἐμπειροστὴν λειτουργικὴν ζωὴν πρόσωπο, μὲ πολλὴ σοβαρότητα, κατευθύνει τὰ πάντα ἀκούραστα καὶ ἀεικίνητα. Τὴν μιὰ τὸν βλέπεις στὸ Ἅγιο Βῆμα, τὴν ἄλλη στὰ Ψαλτήρια, λίγο μετὰ τρέχει γιὰ νὰ κινήσῃ τοὺς πολυελαίους καὶ τὸν Χορὸν, νὰ θυμιατίσῃ, νὰ ξυπνήσῃ τοὺς ραθυμούντες, νὰ σημάνῃ. Ἀκόμη καὶ ὁ χοροστατῶν Ἀρχιερέας «κάνει ὑπακοή» στὸ διακόνημα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὰ Πατριαρχεῖα, ὅταν ὁ Πατριάρχῃς πειθαρχεῖ ἀπόλυτα στὸν Ἐκκλησιαρχῃν του, ἄγρυπνον φύλακα τῆς ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως.

Οἱ κελλιῶτες Μοναχοὶ τιμοῦν τὴν Ἀρχιερωσύνην. Στὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου ἀναγνωρίζουν «τὸν προκαθήμενον εἰς τόπον Θεοῦ», ὅπως λέει ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος καὶ δὲν παραλείπουν νὰ ἐκδηλώνουν τὰ αἰσθηματὰ τους μὲ πολυχρονισμούς στὸν «εὐλογοῦντα καὶ ἁγιάζοντα Δεσπότη καὶ Ἀρχιερέα». Τιμοῦν ἐπί-

Ὁ ὑμνογράφος τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Μοναχὸς Γεράσιμος Μικραχαννανίτης διαβάζει τὸ Συναξάριον τῆς ἡμέρας.

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

Τοῦ κ. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ

Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ
(24 Αὐγούστου)

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς (ιερομάρτυρας «ἰσαπόστολος») ἀνακηρύχθηκε ἐπίσημα ἅγιος τὸ 1961. Στὴ λαϊκὴ ὅμως συνείδηση ἦταν ἕνας «ἅγιος», ἀπὸ τότε ποὺ ζοῦσε καὶ δίδασκε, καὶ ἰδιαίτερα ἀμέσως μετὰ τὸν μαρτυρικὸ θάνατό του (ἀπὸ τὸν Κούρτ - πασά τῆς Ἀλβανίας), τὸ 1779. Ἦταν ἕνας λαϊκὸς ἱεραπόστολος τοῦ 18ου αἰῶνα, ποὺ γύριζε τὴν Ἑλλάδα, μετὰ πεζοπορία καὶ στέρηση, καὶ εἶχε τὴν ἰκανότητα νὰ συναρπάξει τὰ πλήθη, νὰ τὰ πείθει γιὰ τὴν χριστιανικὴ ἀλλά καὶ τὴν ἑλληνικὴ τους ὄντοτητα, γιὰ τὴν ἀξία τῆς μόρφωσης καὶ τῶν σχολείων, ποὺ θὰ βοηθοῦσαν καὶ τὸ πολιτικὸ ξύπνημα τοῦ ἔθνους. Ὁ «Πατροκοσμάς», ὅπως τὸν ἔλεγαν, ἦταν ἕνας ρασοφόρος Ρήγας τοῦ ξεσηκωμοῦ, ποὺ, ἀντὶ γιὰ τραγούδια, χρησιμοποιοῦσε βιβλικὲς φράσεις, προσωπικὲς συμβουλές, καὶ αὐτοσχέδιες προφητείες.

Εἶχε ζήσει καὶ στ' Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἄκουσε μαθήματα καὶ ἔγινε καὶ ἱερέας, κάτι τὸν κεντοῦσε ὅμως νὰ μὴ μείνει στὰ Μοναστήρια, ἀλλὰ νὰ βγεῖ ἔξω, νὰ διδάξει... Ἄρχισε τὶς περιοδείες του τὸ 1760.

«Ἀφῆσα τὴν ἰδικήν μου προκο-

πήν, τὸ ἰδικόν μου καλόν, καὶ ἐβγήκα νὰ περιπατῶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον καὶ διδάσκω τοὺς ἀδελφούς μου... Ἐπειδὴ τὸ γένος μας ἐπέσεν εἰς ἀμάθειαν, εἶπα "Ἄς χάσει ὁ Χριστὸς ἕνα πρόβατον, ἐμένα, γιὰ νὰ κερδίσει τὰ ἄλλα"» (Διδαχές).

Ἰδιαίτερα δύο πράγματα τὸν ἐτρόμαξαν καὶ ἀποφάσισε νὰ κινηθεῖ καὶ νὰ κηρύξει μέσα στὸ λαό: ἡ βαθιὰ ἀμάθεια τοῦ κόσμου («ἀγρίευσε τὸ γένος μας ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν») καὶ οἱ εὐκολοὶ ἐξισλαμισμοὶ («Ψυχὴ καὶ Χριστὸς σὰς χρειάζονται νὰ τὰ φυλάττετε, νὰ μὴν τὰ χάσετε!») Μιλοῦσε μετὰ ὑπαινιγμῶν καὶ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία: «Τὸ ποθοῦμενον θὰ ἔρθει δίχως ἄλλο, τὸ πολὺ στὴν τρίτη γενεά».

Ἐδίδασκε στὸ ὑπαίθρο, φτάνοντας σὲ ἀπόμερα χωριά, καὶ ἀνοίγοντας διάλογο μετὰ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους. Ἄπ' ὅπου περνοῦσε, ἔστηνε ἀναμνηστικὸ σταυρὸ. (Σώζονται πολλοὶ τέτοιοι, ἢ τὰ ἴχνη τους, στοὺς διάφορους τόπους, ὅπου ἐδίδασκε: Ἡπειρο, Μακεδονία, Θεσσαλία, Ροῦμελι, Ἀχαΐα, Ἰόνια καὶ Κυκλάδες). Σώζονται ἐπίσης καὶ τοπικὲς παραδόσεις (δέντρα, πέτρες κ.λπ.), ὅπου ἐστάθηκε.

Γνωστὴ εἶναι ἡ πίστη ποὺ ἔδειξε καὶ ὁ Ἄλλ' Πασάς τῶν Ἰωαννίνων στὸν Κοσμά. (Εἶπε: «Φέρετέ

μου ἕναν μουσουλμάνο σὰν αὐτὸν τὸν χριστιανό, καὶ νὰ τοῦ φιλήσω τὰ πόδια»). Κι ἀμέσως μετὰ τὸν μαρτυρικὸ θάνατό του, τοῦ ἔχτισε Ἐκκλησία. Στὰ τελευταῖα χρόνια χτίζονται ἐπίσης ἐκκλησίες στὸν Ἅγιο Κοσμά (π.χ. στὸ Βασιλικὸ Ἡπειροῦ, (γραφικὸ ἐκκλησάκι κοντὰ στὸ δέντρο ὅπου ἐδίδασκε), στὴν Αἰτωλία, στὴ Θεσσαλονικὴ κ.ά..

Ἡ εἰκονογραφία του (μετὰ ἀρετὴν τώρα συχνότητα, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ παλιὰ ἀπεικόνισή τῆς Ζίτσας Ἡπειροῦ), τὸν παριστάνει καλογηρόπαπα, χωρὶς ἄμφια, μετὰ κομποσκοῖνι καὶ ὀδοπορικὴ ράβδο, ποὺ ὅλο πορεύεται. Παλιὰ εἶναι καὶ μιὰ ἀνατυπούμενη χαλκογραφία του (τοῦ 1829) ὅπου πλαισιώνεται μετὰ σκηρὲς ἀπὸ τὸ βίο καὶ τὸ μαρτύριό του.

Γιορτὴ τοῦ ἁγίου Κοσμά, μετὰ προσκύνημα καὶ πανηγύρι, γίνεται στὸ χωριὸ Βασιλικὸ τοῦ Πωγωνίου (Ἡπειρος), ὅπου στὸ μὲν ἐκκλησάκι του, πλάι στὸ δέντρο, ὅπου κήρυξε ὁ Κοσμάς, γίνεται ἀγρυπνία (ἀποβραδὶς), στὸ δὲ κέντρο τοῦ χωριοῦ, ὀλονύχτιο γλέντι, μετὰ μικρὴ ἐμποροπανήγυρη. Δὲν γιορτάζονται ὁμοῦ σήμερα τὰ βαφτιστικὰ ὀνόματα «Κοσμάς», ἀλλὰ τῶν ἁγίων Ἄναργύρων.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον «Τὰ καλοκαιρινά». Ἐκδόση «ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ».

σης καὶ τὸ Πρεσβυτέριο. Προτιμῶνται οἱ Ἀκολουθίες οἱ παρεπίδημοι Πρεσβύτεροι. Θὰ τοὺς προσφερθοῦν τὰ καλύτερα ἄμφια γιὰ νὰ λαμπρύνουν τὶς εἰσοδεῦσεις καὶ τὶς παραστάσεις τους. Ἱερομόναχοι καὶ ἔγγαμοι Ἱερεῖς εἶναι ἀρμονικὰ δεμένοι σ' ἕνα θεσπέσιο ὀρχηστρικὸ σύνολο, γύρω ἀπὸ τὸ Κιβώριο τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Ἡ Ἱεροδιακονία συμπαρίσταται μετὰ εὐλαβὴ ἐκτίμησι κάθε κινήσεώς της ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ. Οἱ συναπτὲς καὶ οἱ ἐκφωνήσεις ψάλλονται μετὰ ὕψος κατασκευαστικὸ καὶ σεμνοπρεπές. Ὅλα, στὸν πρῶτον ἦχο καὶ μετὰ τὸ ἀνάλογο ἴσο. Καμμιά περιττὴ κίνησι, καμμιά πρόκλησι. Ὅλα σὲ μυστικὴ στάσι.

Ἀνάλογη σοβαρότητα καὶ ἀπὸ τὸν Ἱερό Ψαλτήρα. Τὴν διακονία του ἀναλαμβάνουν οἱ μουσικολογίωτατοὶ τῶν Μοναχῶν. Κανεὶς δὲν προκαλεῖται ἀποκλειστικά. Στὸν «τόπο» τοῦ Πρωτοψάλτου θὰ περάσουν ὅλοι γιὰ

νὰ ψάλλουν ἐκ περιτροπῆς τὰ μουσικὰ μαθήματα. Εἶναι συνήθως ἀργὰ «καπαδακίκα» μέλη, ποὺ ἀνεβάζουν σὲ ὕψη θείας μεταρσιώσεως. Ἡ ψαλτικὴ τῶν Ἀγιορειτῶν εἶναι ἐκτενὴς ἱκεσία ποὺ κρύβει μιὰ πνευματικὴ φραιότητα. Δὲν σκοπεύει νὰ ἐντυπωσιάσῃ. Δὲν πανικοβάλλει τὴν ἀκοή. Εἶναι δοξολογικὴ καὶ κατασκευαστικὴ ψαλτικὴ. Βλέπει πρῶτα στὸ Θεὸ καὶ μετὰ στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Ἀγιορεῖτες ψάλτες ἔχουν ἀποτάξει τὸν κοσμικὸ βεντετισμό. Εἶναι μεγάλη παρηγοριὰ πὼς καὶ ἡ ψαλτικὴ στὸ Ὄρος θεραπεύεται ἀπὸ νεωτέρους Μοναχοὺς ποὺ ἐπιδίδονται μετὰ ἐλεῖν ἔλεος στὴ σπουδὴ καὶ στὴ διὰδοσί της.

Μιὰ «μετρία» διάρκειας Ἀγρυπνία στὸν Ἄθωνα, κρατεῖ συνήθως δώδεκα κοσμικὲς ὥρες. Στὸ διάστημα αὐτό, ἂν κατορθώσῃ ν' ἀγρυπνήσῃ καὶ νὰ παρακολουθήσῃ ὅλες τὶς ἐκτυλισσόμενες Ἀκολουθίες, ζῆσι μιὰ λειτουργικὴ πανδαισία. Ἀπο-

κορύφωμα τῆς Ἀγρυπνίας εἶναι ἡ τέλεσι τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ἀπὸ τοὺς κατὰλληλα προετοιμασμένους, νηστεύσαντες καὶ ἀγρυπνήσαντες πατέρες. Μετὰ τὸν Ἄρτο τῆς Ζωῆς καὶ πάλι ἑορταστικὴ Τράπεζα, καταλείπει τὴν πανήγυρι, ποὺ ἐπισφραγίζεται μετὰ τὴν «Ἐψοσι» μερίδος τῆς Θεοτόκου, μέσα σὲ ὕμνους καὶ λιβανωτοὺς, εὐλογίες τοῦ ἱερουργήσαντος Ἀρχιερέως καὶ τὴν ἀνταλλαγὴ εὐχῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν προσήψεων. Ὅλο τὸ διάστημα τῆς πανηγύρεως ὁ σεβάσμιος Γέροντας τοῦ κελλιοῦ, παρακολουθεῖ ἀγρυπνὰ μετὰ σοφὴ διάκρισι τὴν καλὴ διεξαγωγὴ τῆς τελετῆς. Εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστάσις μιὰ ἐκλεπτισμένη χειρονομία τῆς Ἀγιορειτικῆς εὐγενείας, ποὺ παραδίδεται ἀπὸ πνευματικὸ πατέρα σὲ ὑποτακτικό, μαζί μετὰ τὸ μοναστικὸν ἰδεώδες καὶ τὴν λειτουργικὴν ζωὴν.

ΖΗΛΟΝ ΘΕΟΥ ΕΧΟΥΣΙΝ ΑΛΛ' ΟΥ ΚΑΤ' ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ

Τοῦ π. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΦΑΡΟΥ

Αὐτὸς εἶναι ἓνας πραγματικὸς διάλογος ποὺ περιγράφει μιὰ ὄχι καὶ ἀσυνήθιστη κατάστασι καὶ ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κανένα σχόλιο.

Πρώτη συνάντησι μὲ γυναίκα 58 ἐτῶν:

Π.: Καλημέρα σας.

Α.: Καλημέρα πάτερ.

Π.: Θὰ θέλατε νὰ συζητήσουμε λίγο;

Α.: Ναι πάτερ, πολὺ εὐχαρίστως.

Π.: Ἔχετε οἰκογένεια;

Α.: Ναι πάτερ, δυστυχῶς.

Π.: Γιατί δυστυχῶς;

Α.: Ὅταν φθάση, πάτερ, μιὰ γυναίκα νὰ παρακαλέση τὸ Θεὸ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ ζήσῃ τουλάχιστον ἓνα χρόνον μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συζύγου της... καταλαβαίνετε!

Π.: Γιατί τουλάχιστο ἓνα χρόνο;

Α.: Νὰ... ἔτσι... ἓνα τουλάχιστο χρόνο εὐτυχισμένη χωρὶς αὐτόν.

Π.: Μὰ τί ἔχει;

Α.: Ξέρετε... εἶναι... μὴ γελάσετε, εἶναι «ἅγιος».

Π.: Νὰ μοῦ τὸ ξεκαθαρίζατε;

Α.: Πάτερ μου, γιὰ ὅλους εἶναι ἅγιος, γιὰ μένα τέρας... καὶ γιὰ τὰ παιδιά μας νομίζω.

Π.: Πόσα παιδιά ἔχετε;

Α.: Πέντε.

Π.: Καὶ γιατί τέτοιες σχέσεις;

Α.: Πάτερ, ἡ ἱστορία εἶναι μεγάλη. Παντρεύτηκα 19 ἐτῶν, αὐτὸς 29. Ἐκανα 10 χρόνια νὰ μείνω ἔγκυος καὶ ὅταν ἔμεινα (καλύτερα νὰ μὴ εἶχα μείνει) πέρασα ἐπὶ ἑννιά μῆνες τὸ χειρότερο θάσανο τῆς ζωῆς μου. Γιὰ ἑννιά μῆνες συνεχῶς ἀκουγα: «λέγε, μὲ ποῖον τὸ ἔκανε»;

Π.: Καὶ γιατί νομίζετε πὼς εἶναι ἔτσι ὁ ἄντρας σας;

Α.: Πάτερ, ὁ ἄντρας μου ἀνήκει σὲ θρησκευτικὴ ὀργάνωσι καὶ σκοπὸς τῆς ζωῆς του εἶναι νὰ πουλάῃ τὰ περιοδικὰ τῆς ὀργανώσεως, νὰ κἀνῃ ἢ νὰ πηγαίνῃ σὲ ἑμιλίεσ καὶ διτιθέσῃτε ποὺ θὰ τὸν ἀναδείξῃ καλὸ μέλος τῆς ὀργανώσεως. Φανταστεῖτε ὅτι νιόπαντροι δὲν πῆγαμε ποτὲ πουθενά, γιατί ἔπρεπε νὰ παρακολουθῇ δύο κηρύγματα κάθε Κυριακῇ καὶ τίς ἄλλες μέρες δούλευε. Ἐκανε ἐλεημοσύνας σὲ ὅλους τοὺς ἔξω, ἀλλὰ στὸ σπίτι του δὲν ἔδινε οὔτε λεφτὰ γιὰ νὰ μπαλώσουμε τὰ τρύπια παπούτσια. Ἡ κρεδατοκάμαρά μας, πάτερ, εἶναι ἀποθήκη τῶν περιοδικῶν τῆς ὀργανώσεως. Ποτὲ δὲν σκέφθηκε τίποτα γιὰ μᾶς παρὰ μόνο γιὰ τὴν ὀργάνωσι.

Π.: Καὶ οἱ ἀντιδράσεις ποιὲς ἦταν;

Α.: Ἐγὼ ἔφθασα δύο φορές μέχρι τὸ διαζύγιο, ἀλλὰ τελικὰ μὲ συνεκράτησε ὁ πνευματικὸς μου, ἓνας ἅγιος ἄνθρωπος, ὄχι ὅμως καὶ τὰ παιδιά μου.

Π.: Δηλαδή;

Α.: Τὰ παιδιά μας, πάτερ, ἐγκατέλειψαν πολὺ γρήγορα τὴν οἰκογένεια καὶ ἔκαναν δική τους, ἐγκατέλειψαν συγχρόνως καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ δὲ τελευταία κόρη, 25 χρονῶν σήμερα, τὸν ἀκολουθεῖ ὅπου πηγαίνει καὶ ἐτοιμάζεται νὰ ἀφιερωθῇ στὴν ὀργάνωσι.

Π.: Ὁ Θεὸς νὰ δάλῃ τὸ χέρι του.

Α.: Πάτερ, ξέρω πὼς εἶναι μεγάλη ἁμαρτία αὐτὸ ποὺ ζήτησα ἀπὸ τὸ Θεὸ, ὅμως δὲν τὸ ζήτησα γιατί τὸν μισῶ, ὄχι. Οὔτε αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ κάνω πιά, ἀπλῶς θέλω νὰ νοιώσω γιὰ ἓνα μόνο χρόνο λίγη εὐτυχία.

Π.: Νοιώθω τὸν πόνο σας καὶ νομίζω πὼς πρέπει ὅσο μπορεῖτε νὰ προσεύχεσθε καὶ γι' αὐτόν καὶ γιὰ τὰ παιδιά σας, ὅμως καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας πρέπει νὰ προσεύχεσθε, γιὰ ὅσα τυχὸν λάθη κάνατε κι ἑσεῖς στὸ γάμο σας.

Α.: Ναι, πάτερ, τὸ πιστεύω ὅτι ἔχω κάνει πολλὰ λάθη. Δὲν ξέρω ὅμως ἂν μποροῦσα νὰ τὰ ἀποφύγω. Ἦταν κάτι φοβερό, ἀπὸ τὸν πρώτο μῆνα τοῦ γάμου μας εἶχα ἀρχίσει νὰ τὸν ἀπεχθάνομαι.

Π.: Σὰς καταλαβαίνω καὶ εὐχομαι ὁ Θεὸς νὰ σὰς φωτίξῃ καὶ νὰ χαρίσῃ τὸ ἔλεός του σὲ ὅλους σας.

Α.: Εὐχαριστῶ, πάτερ, νὰ εὐχεσθε.

Π.: Χαίρετε.

Προσηλυτισμός: ή "άγνή λατρεία," τῶν χιλιαστῶν

Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

3

Οἱ χιλιαστὲς πηγαίνουν στὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων καὶ προσπαθοῦν νὰ εἰσχωρήσουν στὴ θρησκευτικὴ τους συνείδησι μὲ σκοπὸ τὴν μεταβολὴ τοῦ περιεχομένου της. Στὸ ἔργο αὐτὸ χρησιμοποιοῦν δόλο καὶ ψυχολογικὴ βία.

Ἀλλὰ ἡ ψυχολογικὴ αὐτὴ πίεσι δὲν ἀσκεῖται μόνο στὰ ὑποψήφια θύματα· ἀσκεῖται καὶ στοὺς ἴδιους τοὺς χιλιαστὲς. Οἱ ἀπειλὲς κορυφώνονται μέσα στὴν ὀργάνωσι καὶ ἀποδλέπουν στὴν αὔξησι τῆς προσηλυτιστικῆς δραστηριότητος τῶν θυμάτων:

«Ἄν παραλείψουμε τὸ καθήκον μας ἀμελώνοντας νὰ δώσουμε προειδοποίησι, τότε ὁ σημερινὸς μας τόπος καταφυγίου δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ στὸν κρίσιμο καιρὸ, ἐπειδὴ τὸ αἷμα ἐκείνων ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν διαφυγῆ μὲ κατάλληλη προειδοποίησι, θὰ τὸ ζητήσῃ ὁ Ἰεχωῦᾶ Θεὸς ἀπὸ τὸ χέρι μας» (Σκοπιὰ 1956, σελ. 146).

Ἡ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι ἀπειλεῖ τοὺς ἀνθρώπους κηρύττοντας πὼς ἂν δὲν ἐγκαταλείψουν τὴν πίστι τους, ἐπὶ παραδείγματι τὴν ὀρθόδοξο Ἐκκλησία, μὲ σκοπὸ νὰ μποῦν στὸ «καταφύγιο» τοῦ Μπροῦκλιν, θὰ σφαγῶν στὸν Ἀρμαγεδῶνα. Ὅταν ὅμως κάποιος μπῆ σ' αὐτὸ τὸ «καταφύγιο», ἡ ὀργάνωσι ἀρχίζει νὰ τὸν ἀπειλῆ μὲ τὴ «σφαγῆ». Διαφορετικὰ δὲν θὰ τὸν ὠφελήσῃ ὁ «τόπος καταφυγίου»: «τὸ αἷμα ἐκείνων ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν διαφυγῆ μὲ κατάλληλη προειδοποίησι, θὰ τὸ ζητήσῃ ὁ Ἰεχωῦᾶ Θεὸς ἀπὸ τὸ χέρι του!» (Σκοπιὰ 1956, σελ. 146).

Καὶ οἱ χιλιαστὲς ποὺ ἔκαναν τὴν αἴτησι γιὰ «εὐκτήριο οἶκο» στὴν Ἀθήνα; Μήπως παραλείπουν αὐτὸ τὸ καθήκον καὶ ἀμελοῦν νὰ δώσουν τὴν προειδοποίησι; Ἄν πιστέψουμε στὴ διαβεβαίωσι ποὺ ἔδωσαν στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας, κάπως ἔτσι ἔπρεπε νὰ συμβαίη: «Δὲν κάνουμε προσηλυτισμὸ», εἶπαν. Καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ εἶναι σὰν νὰ ἔλεγαν πὼς «παραλείπουν τὸ πρωταρχικὸ τους καθήκον, ἀμελώνοντας νὰ δώσουν προειδοποίησι».

Ἀλλὰ «τότε ὁ σημερινὸς τους τόπος καταφυγίου δὲν θὰ τοὺς ὠφελήσῃ στὸν κρίσιμο καιρὸ, ἐπειδὴ τὸ αἷμα ἐκείνων ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν διαφυγῆ μὲ κατάλληλη προειδοποίησι, θὰ τὸ ζητήσῃ ὁ Ἰεχωῦᾶ Θεὸς ἀπὸ τὸ χέρι τους!» (Σκοπιὰ 1956, σελ. 146. Στὸ κείμενο ἔγιναν μικρὰς προσαρμογές). Εἶναι πράγματι ἀστείον νὰ δώσουμε πίστι στοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν χιλιαστῶν καὶ νὰ χρειάζωμαστε εἰδικὲς ἀποδείξεις γιὰ τὸ ἂν κάνουν προσηλυτισμὸ ἢ ὄχι συγκεκριμένα ἡγετικά στελέχη τοῦ χιλιασμοῦ στὴν Ελλάδα.

Ἦρῃπει νὰ ἀναλάβουν σοβαρὰ τὴ διακονία των, ἐπειδὴ ἡ πίστι της ἐκτέλεσι σημαίνει ζωὴ ἀποτυχία

της σημαίνει θάνατο» (Σκοπιὰ 1954, σελ. 302). Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι δεσμευτικοὶ γιὰ ὅλους τοὺς χιλιαστὲς· εἶναι «λόγοι Θεοῦ», μέσω τοῦ «ἀγωγῶ τοῦ Ἰεχωῦᾶ», δηλαδὴ τῆς ὀργανώσεως «Σκοπιὰ». Ὅποιος δὲν τοὺς δεχθεῖ γίνεται «ἀντίρρητος ἐναντίον τοῦ Ἰεχωῦᾶ» (δὲς σχετικὲς παραπομπὲς στὸ διδλίο μας «Ἡ Σκοπιὰ: ζωηρότερο φῶς ἢ πυκνότερο σκότος», σελ. 15 - 39)· αὐτὸ «σημαίνει θάνατο»!

«Ἡ θὰ ἔλθετε στὴν ἐκκλησία Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ εἰσθε διάκονός του ἢ τελικὰ θὰ πάτε στὴν ὀργάνωσι τοῦ διαβόλου... δὲν μπορεῖτε νὰ εἰσθε παθητικοὶ» (Σκοπιὰ 1952, σελ. 168).

Καὶ οἱ χιλιαστὲς ποὺ ζήτησαν τὴν ἴδρυσιν εὐκτηρίου οἴκου καὶ δήλωσαν ἐπίσημα πὼς εἶναι «παθητικοί», δηλαδὴ δὲν ἀσκοῦν προσηλυτισμὸ; Ἄν δήλωσαν τὴν ἀλήθεια τότε δὲν ἀνήκουν πιά στὴν «ἐκκλησία τῶν χιλιαστῶν», δὲν βρίσκονται μέσα στὸ «καταφύγιο», μπῆκαν στὴν «ὀργάνωσι τοῦ διαβόλου»! Μὰ ἐκεῖνοι ζήτησαν ἄδεια νὰ ἱδρῦσουν «οἶκο λατρείας τοῦ Ἰεχωῦᾶ» καὶ ὄχι τοῦ διαβόλου!

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τὴ «στρατηγικὴ πολέμου» τῶν ἀνθρώπων τοῦ Μπροῦκλιν ἐναντίον τῶν «λύκων», δηλαδὴ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως (Σκοπιὰ 1956, σελ. 159) καὶ ἄς ἐπιστρέψουμε στὸ θέμα τῆς ψυχολογικῆς βίας.

Ποῖος χιλιαστὴς θέλει νὰ πεθάνῃ; κανεὶς· αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος ποὺ μπῆκαν στὸ «καταφύγιο τοῦ Μπροῦκλιν»: ἡ ἐπιθυμία τους γιὰ ζωὴ. Ἔτσι λοιπὸν τὸ «κανάλι τοῦ Ἰεχωῦᾶ» πληροφορεῖ κάθε χιλιαστὴ πὼς τὴ «ζωὴ» θὰ τὴν ἐξαγοράσῃ μόνο μὲ τὴ συνεχῆ ἀσκησι τοῦ προσηλυτιστικοῦ ἔργου, ὅταν προσφέρῃ σ' αὐτὸ τὸ ἔργο ὅλες του τίς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς δυνάμεις· ἀποτυχία σημαίνει θάνατο», εἰσοδο «στὴν ὀργάνωσι τοῦ διαβόλου»!

Ποῖος θέλει νὰ πάῃ στὴν «ὀργάνωσι τοῦ διαβόλου»; Μὰ ὁ καθένας ποὺ μπῆκε στὴ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι τὸ ἔκανε γιὰτὶ ἔδωσε ἐμπιστοσύνη στὸν «ἀγωγὸ τοῦ Μπροῦκλιν», ποὺ τοῦ εἶπε πὼς ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ «ὀργάνωσι τοῦ διαβόλου» καὶ πὼς πρέπει νὰ βγῆ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ εἰσέλθῃ στὴν «ὀργάνωσι τοῦ Ἰεχωῦᾶ» τώρα νὰ ξαναμπῆ στὴ «σατανικὴ ὀργάνωσι»;

Ὁ «ἀγωγὸς τοῦ Θεοῦ» τοῦ λέγει πὼς ἂν δὲν ἀσκῆ προσηλυτιστικὸ ἔργο μὲ ἐπιτυχία, αὐτομάτως μεταβαίνει «κτὴν ὀργάνωσι τοῦ διαβόλου». Γι' αὐτὸ καὶ συγκεντρώνει ὅλες του τίς δυνάμεις γιὰ νὰ μὴ εἶναι «παθητικά», ἀλλὰ θετικὰ «ὑπὲρ Κυρίου τοῦ Θεοῦ», μὲ τὸ νὰ δίνῃ τὴ λεγόμενῃ προειδοποίησι στὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων, νὰ τοὺς καλῆ νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν «ὀργάνωσι τοῦ διαβόλου», νὰ μποῦν στὸ «καταφύγιο».

(Συνεχίζεται)

Η ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ,

ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

4

Θὰ δοῦμε τώρα πῶς σφυρηλατήθηκαν οἱ δεσμοὶ ἀνάμεσα στὴν Ὀρθοδοξία καὶ τὴ Ρωμοσύνη. Θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς ὅτι πρὶν τὴν Ἄλωση ἢ Ὀρθοδοξία στηρίχθηκε στὸ ἐλληνικὸ γένος. Χρησιμοποίησε τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωρίσθηκε ἀπ' αὐτὸ ὡς ἡ ἐπίσημη θρησκεία του. Ποιὸς μπορεῖ ν' ἀμφισβητήσῃ τὸν θαυμάσια θρησκευόμενον χαρακτήρα τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνα; Εἶναι, ἐξ ἄλλου, γνωστὸ ὅτι ἕνας σεβαστὸς ἀριθμὸς Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ὅπως ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἡ Μητέρα του Ἁγία Ἐλένη, ὁ αὐτοκράτορας Μιχαήλ, ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, πού ἀναστήλωσε τὶς ἱερὲς εἰκόνες καὶ ἄλλοι ἀκόμη Βυζαντινοὶ ἡγεμόνες ἔχουν ἀνακηρυχθῆ Ἁγιοὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας, γιὰ τὴν προσφορά τους στὴν Ὀρθοδοξία. Κι εἶναι ἀκόμη γνωστὸ, ὅτι Κτίτορες τῶν πῶ πολλῶν μοναστηριῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῶν Μετεώρων καὶ τῆς Πάτμου καὶ τοῦ Σινᾶ ὑπῆρξαν Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες, ὅπως στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας ὑπῆρξαν Ἑλληνας ἡγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας. Εἶναι γνωστὴ ἐπίσης ἡ μέριμνα τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ κλήρου καὶ τοῦ μοναχισμοῦ καὶ γενικὰ ἡ ιδιαίτερη σημασία πού ἀπέδιδε στὴ θρησκεία.

Μὲ τὴν πτώση τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὄροι ἀντιστράφηκαν. Ἡ Ἐκκλησία ἔγινε σκέπη τοῦ γένους, οἱ ἱεράρχες τῆς κ' οἱ κληρικοὶ τῆς ὄχι μόνον πνευματικοὶ ἀλλὰ καὶ ἐθνικοὶ ἡγῆτορες. Οἱ ναοὶ τῆς ἔγιναν τὰ «κρυφὰ σχολεῖα», ὅπου οἱ ὑπόδουλοι μάθαιναν ἀπὸ τὶς ἀκολουθίας τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐθνικὴ ἱστορία, ἀφοῦ στὴν ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου, στὰ συγχέζαρια, στίς δεήσεις ἔχουν ἐνσωματωθῆ σημαντικὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Κληρικοὶ ἦταν στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς οἱ πῶ πολλοὶ διδάσκαλοι, κληρικοὶ ἐκεῖνοι πού εἰσήγαγαν στὴν Ἑλλάδα τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες, τὴν ἀστρονομία, τὰ μαθηματικά, κληρικοὶ οἱ συντάκτες τῶν διδλίων γεωγρα-

φίας, πού δοθήσαν τὸν Ἑλληνισμό νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐθνικὴ του αὐτοσυνειδησία, ὅπως κληρικοὶ ἦταν καὶ οἱ πρῶτοι Ἑλληνας δημοσιογράφοι. Ὁ «Ἐρμῆς ὁ Λόγιος» τὸ πρῶτο φιλολογικὸ περιοδικὸ τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ ἐκδόθηκε τὸ 1811 ἀπὸ τὸν Θεσσαλὸ Ἀρχιμανδρίτη Ἀνθίμο Γαζῆ. Τὴν ποιητικὴ καὶ ὕμνογραφικὴ παράδοση συνέχισαν μοναχοὶ, μοναχοὶ καλλιέργησαν καὶ τὴ μεταβυζαντινὴ ἀγιογραφία. Ὁ Θεοφάνης Στρελίτζας Μπαθᾶς πού ἱστόρησε τὴ Μεγίστη Λαύρα, τὴ Μονὴ Σταυρονικήτα, τὸν Ἅγιο Νικόλαο Ἀναπαυστὰ στὰ Μετέωρα, ἦταν μοναχός. Μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀγιογράφων τῆς Τουρκοκρατίας. Ὁ «θεωρητικὸς» τῆς ζωγραφικῆς τέχνης Διονύσιος ὁ ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων ἱερομόναχος. Ἱερεῖς ὁ Γεώργιος ὁ Θηβαῖος πού ἱστόρησε τὸν 16ο αἰῶνα τὸ νάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ τῶν Ἁγίων Πάντων καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὴν Καλαμπάκα πού ἀγιογράφησε τὸ παρεκκλήσιο τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὸν ἐπόμενον αἰῶνα στὴν Ἱερὰ Μονὴ Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων. (Γιὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς Ἁγιογράφους πρὶν καὶ μετὰ τὴν Ἄλωση ὡς τὸ 1821 βλ. Φοῖβος Πισομπίνου: Ἑλληνας Ἁγιογράφοι μέχρι τοῦ 1821, Ἀθήνα 1979). Ρασοφόροι ἀσχολούνταν μὲ τὴ βοτανολογία, μὲ τὴν ἱατρικὴ, καλλιεργούσαν τὴ θύραθεν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία

Τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιφανῶν λογίων ἱεραρχῶν τῆς Τουρκοκρατίας Πατριάρχων Ἀλεξανδρείας Μητροφάνους Κριτοπούλου, Μελετίου Πηγᾶ, Γερασίμου Σπαρταλιώτη, Γερασίμου Παλλιδᾶ, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κύριλλου Λούκαρη μᾶς ἔρχονται ἀμέσως στὴ σκέψη. Καὶ κοντὰ σ' αὐτούς, τοῦ Ἡλία Μηγιᾶτη, τοῦ Κορυδαλλέως, τοῦ Μαξίμου Μαργουνίου, τοῦ Γαβριὴλ Ζευήρου, τοῦ Μαξίμου Πελοποννησίου, τοῦ Ἀμβροσίου Φραντζῆ, τοῦ Μαξίμου Κικλλιοπολίτου, τοῦ Ραρτούρου, τοῦ Ἀθανασίου Παρίου, τοῦ Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τοῦ Εὐγενίου Αἰτωλοῦ καὶ τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, τοῦ Καισαρίου Δαπόντε, τοῦ Μάρκου Μουσούρου, τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ, τοῦ Παχωμίου Ρου-

“ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣΑΣΤΕ ΧΛΙΑΡΟΙ.,

Του κ. ΤΑΣΟΥ ΜΙΧΑΛΑ

Μερικοί Ρώσοι Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ μὲν διηγήθησαν ὅτι πρὶν μερικά χρόνια κάποιος δυτικοευρωπαῖος πὸν βρέθηκε στὴ Μόσχα ζήτησε ἀπὸ τὸν τότε Πατριάρχη Μόσχας Ἀλέξιο —πέθανε τὸ 1970— νὰ τοῦ δώσει ἕνα προσδιοριστικὸ ὄρισμὸ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ὁ Πατριάρχης, χωρὶς νὰ τὰ χάσει, τοῦ εἶπε: «Εἶναι μιὰ Ἐκκλησία πὸν ζεῖ ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴ Θεία Λειτουργία».

Αὐτὴ ἡ ἀπάντηση ἦταν ἐπόμενο νὰ δημιουργήσει στὸ Χριστιανὸ ἀπ' τὴ Δύση ἕνα αἰσθημα ἀμχανίας καὶ βαθειᾶς ἀπορίας, κι αὐτὸ γιὰτὶ ἐκεῖνος εἶχε συνηθίσει νὰ βλέπει τὴν Ἐκκλησία περισσότερο σὰν ἕνα ὄργανισμὸ μὲ κοινωνικὴ βασικὰ ὑπόσταση καὶ φιλανθρωπικὲς ἐπιδόσεις. Σὰν ἕνα θεσμὸ τοῦ ὁποῖου τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα ἐξαντλεῖται ἀπὸ κήρυγμα, στὴν ἴδρυση σχολείων, οἰκὸν εὐγηρίας, ὄργανοτροφείων καὶ μαθητικῶν οἰκοτροφείων γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἀνθρώπινου πόνου καὶ τὸν περιορισμὸ τῶν ποικίλων κοινωνικῶν δυσμορφιῶν.

Ὡστόσο, γιὰ ἕναν Ὁρθόδοξο Χριστιανὸ μιὰ τέτοια ἀπάντηση εἶναι πολὺ φυσικὴ καὶ δὲν δημιουργεῖ ἀντιρρήσεις ἢ ἀπορίες γιὰτὶ ἀπολύστατα δείχνει τὴν ἀσύγκριτη εὐαισθησία καὶ ἔλξη τῆς ὀρθόδοξης ψυχῆς μπροστὰ σ' αὐτὸ πὸν ὀνομάζουμε Λειτουργικὴ ζωὴ.

Κι εἶναι σι' ἀλήθεια νὰ θαυμάζει κανεὶς τὴν αἰσθητικὴ καὶ πνευματικὴ ἁρμονία πὸν τόσο διάχυτα ὑπάρχουν μέσα στὶς θαυμάσιες λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις τῶν Ρώσων. Εἶναι πραγματικὰ νὰ ἀπορεῖ κανεὶς μὲ τὸ ὅτι ὁ χώρος τῆς Λατρευτικῆς ζωῆς —μὲ ἐπίκεντρο πάντα τὴ Λειτουργία— ἔχει μείνει στοὺς Ρώσους Ὁρθόδοξους ἀβίαστος καὶ ἀπόρητος ἀπ' τὶς διάφορες παρανοήσεις καὶ τὶς ἐπικίνδυνες συγχύσεις πὸν τὸ ἀνθρώπινο λογικὸ συχνὰ ἐπιστρατεύει προκειμένου νὰ θέσει σὲ ἀμφισβήτηση θεσμοὺς πὸν βρῖσκονται «ὑπὲρ νοῦν».

Στεκόμουν ἀναυδος καὶ παρακολουθοῦσα τὸν κόσμον μέσα στὶς κα-

τάμεστες Ἐκκλησιᾶς νὰ στέκεται ὄρθιος γιὰ δύο, τρεῖς καὶ τέσσερις ὧρες (οἱ ναοὶ στὴ Ρωσία δὲν διαθέτουν καθίσματα καὶ οἱ ἀκολουθίες διαρκοῦν περισσότερο ἀπ' ὅτι σὲ μᾶς), προσηλωμένους ἀπόλυτα στὴ Λειτουργία, δοσμένοι ὀλοκληρωτικὰ στὴ Θεία Λατρεία, συνεπαρμένους μὲ ἕνα ἀφάνταστο τρόπο ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν ἱερότητα τῶν στιγμῶν.

Θαύμαζα τὴν ἡρωικὴ Πίστη τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων καὶ τὴν ἀληθινὴ, τὴν γρανιτένια ἐνότητα πὸν ὑπῆρχε ἀνάμεσά τους τὴν ὥρα τῆς Λειτουργίας καὶ ἄθελα μὲ ἤθελε ἡ σκέψη πὸς, γιὰ νὰ μπορεῖ τόσο πολὺ αὐτοὺς ὁ λαὸς πνευματικὰ νὰ ἀντιστέκεται στὶς γιγαντώσυχμες καὶ δυναμικὲς ἐπίνοιες τῶν κρατούντων —πὸν δὲν ἔπαψαν νάχουν σὰν κύριο μέλημά τους πὸς θὰ τοῦ στραγγάλισουν τὴν Πίστη—, ἀποκλείεται ἡ Πίστη αὐτὴ νὰ εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὸν κόκκο τοῦ συναπιοῦ...

Ὁ π. Ἰωάννης Πρεομπραζένσκου δίνοντάς μου ἀντίδωρο στὸ τέλος τῆς Λειτουργίας, στὴν ἐνορία του στὸ Λένινγκραντ, ἤρθε νὰ μὲ βγάλει ἀπὸ τὸ ρεμβασμὸ καὶ τὶς παραπλήσιες σκέψεις σχετικὰ μὲ τὴ βαθειὰ

Λειτουργικὴ ζωὴ τῶν Ρώσων καὶ τὴ Λατρευτικὴ ραθυμία τῶν «Ὁρθόδοξων» Ἑλλήνων καὶ συγχρόνως νὰ δώσει ἕνα ἰσχυρὸ πλήγμα στὴν Ἑλληνικὴ μου καταγωγή καὶ τὴν ιδιότητά μου σὰν μέλους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας: «Ἀναστάσι, ἐμεῖς οἱ Ρώσοι χροστᾶμε στοὺς Ἑλληνας πολλά. Ἀπὸ σὰς πήραμε τὴν Ὁρθοδοξία. Χάρη σὲ σὰς δεχτήκαμε τὴν Πίστη καὶ γνωρίσαμε τὸ Θεό. Ὄμως, κρίμα γιὰτὶ ἐσεῖς οἱ Ἕλληνες σήμερα εἴσαστε ἀρκετὰ χλιαροὶ σὲ θέματα Θρησκείας».

Δὲν χρειάζεται νὰ διαθέτει κανεὶς θεολογικὴ ιδιότητα ἢ ἱερατικὸ σχῆμα γιὰ νὰ μαντέψει τί σήμαιναν τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ καλοκάγαθου καὶ σὰν ἀγιογραφία ἀσκητικοῦ ῥώσου κληρικοῦ. Προτίμησα γι' αὐτὸ —μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι πίσω ἀπὸ μένα περιμένε ὀλόκληρη οὐρὰ γιὰ νὰ πάρε ἀντίδωρο— νὰ μὲ δώσω συνέχεια καὶ νὰ κατευθυνθῶ μὲ τὸν ξεναγὸ μου στὴν ἔξοδο τοῦ ναοῦ. Πάντως, τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ π. Ἰωάννη Πρεομπραζένσκου, εἰπωμένα δίχως περιστροφές, ἀλλὰ καὶ χωρὶς διάθεση νὰ μὲ θίξουν ἀνέντιμα, μέχρι σήμερα στριφογυρίζουν στὴ σκέψη μου βασανιστικὰ: «Οἱ Ἕλληνες εἴσαστε χλιαροὶ σὲ θέματα Θρησκείας».

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθήνα (140), ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνεται κανονικὰ ἢ ἀποστολὴ τῶν Περιδικῶν.

σάνου και τοῦ Κιγάλα, τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου και τοῦ Ἀγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτη, τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδη και τοῦ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, τῶν περιφήμων Δημητρώου, τοῦ Φραγκίσκου Σκούφου και τοῦ Μάρκου Συρίγου και τῶσων ἀκόμη ρασοφόρων λογίων και διακάλων τοῦ Γένους, Πατριαρχῶν, Ἀρχιεπισκόπων, Μητροπολιτῶν, Ἐπισκόπων, ἱερέων και μοναχῶν, πού ἡ ἀπαρίθμησή τους και μόνο θά χρειαζόταν πολὺ χῶρο. Κι ἂν ἐπεκταθῆ κανεὶς στοὺς κληρικούς Ἐθνομάρτυρες και ἀγωνιστές, πῶς μπορεί νὰ λησμονήσῃ κοντὰ στὸν Γρηγόριο Ε΄, τὸν Σαλώνων Ἡσαΐα, τὸν Γρηγόριο Πικαφλέσσα, τὸν καλόγερο Σαμουὴλ τοῦ Σουλίου, τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου Κυπριανό, τὸν Ρωγῶν Ἰωσήφ τοῦ Μεσολογγίου, τὸν Θεόκλητο Πολυεῖδη, τὸν συγγραφέα τοῦ «Ἀγαθαγγέλου», τὸν Ἐθνομάρτυρα προκάτοχο τοῦ Γρηγορίου Ε΄, Π α τ ρ ι ἄ ρ χ η Κ ῦ ρ ι λ λ ο β ο, τὸν ἐπίσης ἔθνομάρτυρα Δωρόθεο Πρώτο, τὸν λεθόντη Ἀθανάσιο Διάκο, και στὰ νεώτερα χρόνια τὸν Χρυσόστομο Σμύρνης ἢ τὸν Γερμανὸ Καρabaγγέλη (βλ. και Σεβ. Μητροπολίτη Κορίνθου Π α ν τ ε λ ε ῖ μ ο ν α Κ α ρ α ν ι κ ὀ λ α: Ἡ ἔθνικὴ δρᾶσις τοῦ Κλήρου - Μοναχοὶ και Κληρικοί εἰς τὸ 1821, Ἀθήναι 1981).

Ναί, ὅταν ξέσπασε ὁ Ἀγὼνας Ἀρχιερεῖς, Ἀρχιμανδρίτες, ἀπλοὶ παπάδες και μοναχοί, μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ἀνῆκε στὴ Φιλικὴ Ἐταιρία, πάνω ἀπὸ 35, δρέθησαν στὴν πρώτη γραμμὴ και θυσίασαν τὴ ζωὴ τους ἔνεκα γένους. Ὁ πρωτομάρτυρας Διονύσιος ὁ Φιλόσοφος πού ξεσήκωσε πρῶτα τὸν Ἑλληνισμὸ ὑπῆρξε Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας μας. Προδωμένος ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, πού πρόδωσαν και τὸν Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό, πλήρωσε μὲ τὸ αἷμα του τὴν φιλοπατρία του. Κι ἀπὸ κοντὰ χορεῖα δλόκληρη κληρικῶν μας θυσιάζονταν γιὰ τὸν ἀποτινάξι τὸν τόπος τὸν θάρβαρο κι ἀλλόπιστο ζυγό. Τὰ μοναστήρια ἄνοιξαν και τότε τίς πύλες τους γιὰ νὰ στεγάσουν τοὺς κατατρεγμένους, γιὰ νὰ δώσουν τρῶφιμα, πολεμοφόδια και οἰκονομικὴ ἐνίσχυση στοὺς ἀγωνιστές, γιὰ νὰ γίνουν παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὅπως ἡ Μονὴ Σέκου κι ἀργότερα ἡ Μονὴ Ἀγίου Δημητρίου Μετεώρων, ἡ Μονὴ Ἀρχαδίου και τόσες ἄλλες. Τὸ Ἀρχεῖο Ἀγωνιστῶν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκῆς Ἀθηνῶν ξεχειλίζει ἀπὸ αἰτήσεις κληρικῶν ἀγωνιστῶν, πού εἶχαν δώσει τὰ πάντα στὸν Ἀγὼνα και πένονταν και δεινοπαθοῦσαν. Τὸ Ἀγιον Ὄρος, και συγκεκριμένα ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἐσφιγιμένου, ἔγινε τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἐθνικοῦ ξεσηκωμοῦ στὴ Χαλκιδικὴ κι ἀπειλήθηκε μὲ εἰσβολὴ τουρκικῶν στρατευμάτων (βλ. Ἱερὰ Μονὴ Ἐσφιγιμένου. Περιγραφή και συνοπτικὴ ἱστορία αὐτῆς, προνοία Καθηγ. Ἀρχιμ. Ἀ θ α ν α σ ῖ ο υ, Ἀθήναι 1973).

Ἄν πραγματώθηκε ἡ ἐθνεγερσία, τὸ θαῦμα τοῦ Εἰκοσιένα ἐνὸς ξεπόλυτου και φτωχοῦ λαοῦ, ἦταν γιὰτί οἱ ἀγωνιστές εἶχαν πίστη στὸ Θεό. — «Βοήθα, Παναγιά μου», ἦταν οἱ τρεῖς λέξεις πού εἶχε μόνιμα στὸ στόμα του ὁ Καραϊσκάκης. «Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴν ὑπογραφή του γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος και δὲν τὴν παίρνει πίσω», εἶναι πασίγνωστος ὁ λόγος τοῦ Κολοκοτρώνη. Βαθύτατη ἦταν ἡ πίστη τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, στὸ ὄνομα τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐξορμούσε ὁ ἠρωϊκὸς ναύαρχος Ἀνδρέας Μιαούλης. Μὲ τὴν Παναγιά στὸν κόρφο τους πολεμοῦσαν τὸ Σαράντα τὰ παλικάρια μας στὰ βουνὰ τῆς Πίνδου και τῆς Ἀλβανίας. Ἡ Θεῖα Μετάληψη τοὺς δυνάμωνε στὸν ἀμυντικὸ ἀγῶνα τους. «Θεέ μου, γράφει στὸ Ἡμερολόγιό του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργολίδος κ. Χρυσόστομος, τότε στρατιωτικὸς ἱερέας στὸ μέτωπο, κουράστηκε τὸ χέρι μου νὰ κοινωνῶ τοὺς ἄντρες». Βλ. Ἰ. Μ. Χ α τ ζ η φ ὄ τ η: Ἡ πίστη τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Σαράντα, ἔκδοση «Ἐφημερίου», Ἀθήναι 1980). Κληρὸς και λαὸς ἀδελφωμένοι ἔκαναν τὸ θαῦμα.

Ἀκριδῶς, ὅπως στὸν Μακεδονικὸ Ἀγὼνα, ὁπότε, καθὼς γνωρίζουμε τὰ μοναστήρια τῶν Μετεώρων ἔδωσαν σημαντικώτατη ἐνίσχυση. Τελευταία μάλιστα ἔγινε γνωστὸ ὅτι οἱ Μακεδονομάχοι τῆς Θεσσαλίας εἶχαν τὸ στρατηγεῖο τους στὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἀγίου Στεφάνου Μετεώρων.

Ἐννοῖ περιγρηγῆτες ἀναφέρουν, ὅτι ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμὸς ἦταν στενὰ δεμένος μὲ τὴν Ἐκκλησία του. Νῆστευε, ἐκκλησιαζόταν συχνά, ζοῦσε εὐχαριστιακὴ ζωὴ. Και μὲ τὴν πίστη στὸ Θεὸ ἄνταξε τὴ σκληρὴ τυραννία τοῦ Τούρκου. Και πότε ἡ Μητέρα μας Ἐκκλησία δὲν συμπαρυστάθηκε στὸ γένος μας; Στὴν περίοδο 40 - 41, στὰ χρόνια τῆς γερμανικῆς κατοχῆς και σ' ἐκεῖνα πού ἀκολούθησαν, ἑκατόμβες οἱ κληρικοί μας ἔβλων τῶν θαθμῶν θυσιάσθηκαν στὸ θωμὸ τῆς Πατρίδας. Μὰ και σὲ κάθε εἶδους δοκιμασία τῆς Ρωμισσῶνης ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς συμπαρυστάθηκε. Στους τελευταίους καταστροφικούς σεισμοὺς ἐκεῖνη ἔδωσε τὰ πρῶτα τρῶφιμα στοὺς σεισμοπλήκτους, ἐκεῖνη ἔσπευσε νὰ στήσῃ σκηνές, νὰ παραμυθῆσῃ τὸν πανικόδλητο λαό, νὰ ὀργανώσῃ συσσίτια μὲ ζεστὸ φαγητό. Σύμφωνα μὲ τελευταία ἀνακοίνωση τοῦ Συντονιστικοῦ Γραφείου τῆς Διαιρχοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἡ μέχρι στιγμῆς ὕλικὴ προσφορά τῆς Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης και τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἔχει ἐγγίσει τὸ ποσὸ τῶν 70 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

(Συνεχίζεται)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙ ΣΤΗΝ ΡΩΣΣΙΑ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρ. Θεολογίας, Φιλοσοφίας, Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Κολωνίας

Ἐπανελημμένα ἔχουν ἀσχοληθεῖ τὰ γερμανικά μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὴν θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, τονίζοντας τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καθὼς καὶ ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ Κράτους νὰ περιορίσουν ποιοτικὰ καὶ ποσοτικὰ τὶς ἐπιτυχίες τόσο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὅσο καὶ τῶν ὑπόλοιπων θρησκευτικῶν ὁμάδων καὶ κινήσεων δὲν ἔχουν κατορθώσει νὰ ξεριζώσουν ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῶν Ρώσων — ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν — τὴν βαθειὰ θρησκευτικὴ πίστι, ποὺ χαρακτηρίζει τὸν λαὸ τῆς Ρωσσίας. Ἀντιθέτως: ἡ πίστι αὐτὴ δυναμώνει καθημερινά, πρᾶγμα ποὺ εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ τὸ διαπιστώσουμε ἀκόμη μιὰ φορὰ μὲ βάσι τὶς σχετικὲς μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ στὶς Λειτουργίες ποὺ ἔγιναν τὸ φετινὸ Πάσχα σὲ διάφορα μέρη τῆς Ρωσσίας ἐκπομπὲς τῆς γερμανικῆς τηλεοράσεως.

Πολὴ συγκινητικὴ καὶ πολὴ ἐλπιδοφόρα ἦταν, ἐπίσης, μιὰ ἐκπομπὴ τῆς γερμανικῆς τηλεοράσεως, ποὺ — πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸς — παρουσίασε μερικὲς σκηνὲς ἀπὸ τὴν καθημερινὴ θρησκευτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῶν Ρώσων καὶ ποὺ ἀξίζει νὰ τὶς προσέξουμε ιδιαίτερα, δεδομένου ὅτι αὐτὴ ἡ ἐκπομπὴ ἔγινε μέσα στὰ πλαίσια ἐνὸς προγράμματος, τοῦ ὁποίου ἀποκλειστικὸ θέμα εἶναι ἡ παγκόσμια πολιτικὴ κατάσταση. Κυρίως ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ποὺ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ δοῦν αὐτὴ τὴν ἐκπομπή, ἔζησαν μερικὲς συγκινητικὲς στιγμὲς ἀπολαμβάνοντας τὴν ἐσωτερικὴ καὶ πνευματικὴ ἀγαλλίασι, ποὺ δημι-

ουργεῖ τὸ γεγονός ὅτι μέσα στὰ πλαίσια ἐνὸς Κράτους καὶ μιᾶς κοινωνίας, ποὺ πίστεψαν καὶ πιστεύουν ὅτι ἡ θρησκεία μπορεῖ νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ζῆ — ὅπως τόνισε ὁ σχολιαστὴς αὐτῆς τῆς ἐκπομπῆς — μιὰ μοναδικὴ στὸ εἶδος τῆς ἀναγέννησι.

Στὰ πολλὰ παραδείγματα, ποὺ παρουσίασε ἡ γερμανικὴ τηλεόρασι, μὲ σκοπὸ τὴν θεμελίωσι τοῦ ὅτι στὴν Ρωσσία ζοῦνε σήμερα μιὰ ἀναγέννησι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἀνήκουν καὶ μερικὲς σκηνὲς ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν φοιτητῶν μιᾶς ρωσικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς. Βλέποντας κανεὶς τοὺς νέους φοιτητὲς τῆς Θεολογίας μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι, κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς Λειτουργίας, ἡ παρακολουθώντας τὴν καθημερινὴ τους ζωὴ, θαυμάζει τὸ θάρρος αὐτῶν τῶν νέων ποῦ, ἀγνοώντας τὸ ἀθεϊστικὸ καὶ ἀντιθρησκευτικὸ τους κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ περιβάλλον, ἀποφασίζουν νὰ ἀφιερῶσουν ὅλη τους τὴν ζωὴ στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν διάδοσι τῆς χριστιανικῆς τους πίστεως.

Χαρακτηριστικὸ δὲ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι αὐτοὶ οἱ νέοι ἀνήκουν στοὺς «τυχεροὺς», ποὺ κατόρθωσαν νὰ γίνουν δεκτοὶ σ' αὐτὴ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή. Γιατί, ὅπως τόνισε ὁ διευθυντὴς τῆς, ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων, ποὺ θέλουν νὰ γίνουν κληρικοὶ εἶναι πολὺ πλεονάζων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν, ποὺ μποροῦν νὰ σπουδάσουν σ' αὐτὴ τὴν Σχολή.

Ὅποιος δὲ ξέρει τὰ προβλήματα τῶν «ἐλεύθερων» — «χριστιανικῶν» — χωρῶν τῆς Δύσεως, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων, ποὺ ἀποφασίζουν νὰ γίνουν κληρικοὶ, μικραίνει συνεχῶς, διαπιστώνει ἀκόμη μιὰ φορὰ — ἀκούγοντας ὅτι στὴν Ρωσσία ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων ποὺ θέλουν νὰ γίνουν ἱερεῖς αὐξάνει — ὅτι: «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεεῖ» (Ἰωάν. 3, 8).

Συγκινητικὴ καὶ ἐλπιδοφόρα ἦταν ἐπίσης ἡ προβολὴ μιᾶς ὁμαδικῆς βαπτίσεως μικρῶν παιδιῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ βάπτισι αὐτὴ μᾶς δείχνει ὅτι ἡ καινοῦργια γενεὰ ἀρχίζει τὴν ζωὴ της στὴν κομμουνιστικὴ Ρωσσία μὲ τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύει, συγχρόνως, ὅτι οἱ Ρώσοι συμμετέχουν ἐμπραχτὰ στὴν ἀναγέννησι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Γιατί — ὅπως παρατηρεῖ ὁ σχολιαστὴς τῆς σχετικῆς μὲ τὴν ρωσικὴ Ἐκκλησία ἐκπομπῆς — οἱ ὁμαδικὲς βαπτίσεις εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι κάθε Σάββατο καὶ κάθε Κυριακὴ βαπτίζουν οἱ ἱερεῖς τριάντα μέχρι πενήντα παιδιά, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἔξ αἰτίας τῶν πολλῶν βαπτίσεων — ἡ ἀτομικὴ βάπτισι εἶναι ἀδύνατη. Τὸ γεγονός δὲ αὐτὸ ἀνήκει σ' ἐκεῖνα τὰ πολυάριθμα φαινόμενα τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὸ ὅτι — ὅπως μᾶς πληροφοροῦν τὰ γερμανικά μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας — τὸ ἕνα τρίτο τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ συνειδητοὺς χριστιανούς, στοὺς ὁποίους ὀφείλει ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία τὴν σημερινὴ τῆς ἀναγέννησι.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

15νθήμερη Ἐφημερίδα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἶναι τὸ πνευματικὸ, μαχητικὸ ὄργανο τοῦ κάθε χριστιανοῦ. Πληροφορεῖ, ἐνημερώνει καὶ κατατοπίζει τὸ λαὸ πάνω σ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά, πνευματικὰ καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Κυκλοφορεῖ τὴν 1η καὶ 16 κάθε μήνα. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ 200 δρχ. Καθῆκον τῶν ἐφημερίων εἶναι ἡ ἐγγραφὴ συνδρομητῶν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

395. Ἡ θυμίασις κατὰ τὸν χειρουβικὸν ὕμνον πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ γίνεται εἰς τὸ «Τριάδι» ἢ εἶναι ἀδιάφορον; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Χ.).

Ἡ θυμίασις κατὰ τὸ χειρουβικὸ εἶναι ἓνα μεγάλο θέμα, γιὰ τὸ ὁποῖο πολλὰ θὰ μπορούσαν νὰ γραφοῦν. Ἡ παράδοσις εἶναι πάρα πολὺ συγκεχυμένη καὶ πολὺ λίγο συμφωνεῖ μετὰ τὴν κρατοῦσα σήμερα σὲς ὀρθόδοξες Ἑλληνικὲς Ἐκκλησίαις τάξι. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ μιλήσουμε γι' αὐτό. Εἰδικὰ ὅμως γιὰ νὰ τοποθετηθοῦμε σωστὰ ἀπέναντι στὴν ἐρώτησι πού ἔχει τεθῆ, θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ πιὸ ὀρθὴ τάξις, αὐτὴ δηλαδὴ πού μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ περισσότερα καὶ τὰ ἀκριβέστερα χειρογράφα τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἀπὸ τὴν «Διάταξιν τῆς θείας λειτουργίας» τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φιλοθέου τοῦ Κοκκίνου (κῶδ. Μ. Παντελεήμονος 6277 - 770), εἶναι αὐτὴ πού ἰσχύει καὶ σήμερα σὲς Σλαβικὲς Ἐκκλησίαις. Ἡ θυμίασις γίνεται ἀπὸ τὸν διάκονο τὴν ὥρα πού ὁ ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τὴν εὐχὴ «Οὐδεὶς ἄξιος...». Ὁ ἱερεὺς ἀρχίσει νὰ θυμιᾷ ὅταν ἦταν ἀναγκασμένος, ἐλλείψει διακόνου, νὰ τελεῖ μόνος τὴν θεία λειτουργία, ὅποτε ἐκτελοῦσε καὶ χροῖα διακόνου, λέγοντας τὰ εἰρηνικά, τὴν ἐκτενῆ, τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸν λαὸ καὶ, στὴν περίπτωσί μας, θυμιώντας κατὰ τὸ χειρουβικὸ. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἔλεγε πρῶτα τὴν εὐχὴ καὶ κατόπιν θυμιοῦσε. Ἔτσι ἡ ἐξαίρεσις ἔγινε κανόνας καὶ ὅταν συλλειτουργῆ καὶ διάκονος θυμιᾷ πάλι ὁ ἱερεὺς.

Δεύτερο, πρέπει νὰ ξεύρωμε ὅτι τὸ χειρουβικὸ δὲν ἐψάλλετο μία μόνον φορὰ, ὅπως σήμερα, ἀλλὰ τρεῖς. Ἡ τρεῖς ἀπαγγελία τοῦ χειρουβικοῦ ὕμνου, πού γίνεται κατὰ τὴν σύγχρονό μας τάξι ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς, εἶναι λείψανον αὐτῆς τῆς τριπλῆς του ψαλμωδίας.

Ἄν μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις δοῦμε τὴν ἐρώτησι, ἀμέσως ἀντιλαμβανόμεστε ὅτι ἡ θυμίασις κατὰ τὸ «Τριάδι» δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παλαιά, γιατί στηρίζεται στὴν μεταγενεστέρη πράξι. Προϋποθέτει δηλαδὴ τὴν μὴ μόνον φορὰ ψαλμωδία τοῦ χειρουβικοῦ ὕμνου καὶ τὴν θυμίασι νὰ γίνεται ὄχι ἀπὸ τὸν διάκονο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἱερέα μετὰ τὴν ἀπαγγελία τῆς εὐχῆς.

Οὔτε ὅμως καὶ τὰ μεταγενέστερα χειρογράφα καὶ τὰ ἐντυπα συνδέουν τὴ θυμίασι πρὸς τὸ «Τριάδι». Οὔτε καὶ καμμιά νοηματικὴ σχέσις ὑπάρχει μετὰ τῆς λέξεως αὐτῆς καὶ τῆς θυμιάσεως, ὅπως συμβαίνει μετὰ τὸ «Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου» (Ψαλμ. 140, 2) τοῦ κεκραγαρίου τοῦ ἑσπερινοῦ ἢ τῆς Προηγιασμένης. Ἐδῶ, κατὰ τὸν χειρουβικὸ ὕμνο, στὴν ἁγία Τριάδα προσάδεται ὁ τρισάγιος ὕμνος καὶ δὲν ὑπάρχει ἀναφορὰ ἢ συσχετισμὸς πρὸς τὴν προσφορὰ τοῦ θυμιάματος. Ἡ σύνδεσις τοῦ «Τριάδι» πρὸς τὴν θυμίασι ἔγινε μᾶλλον ἐμπειρικά, ἐπειδὴ τότε περίπου τελείωνε τὴν εὐχὴ ὁ ἱερεὺς καὶ ἔβγαине γιὰ νὰ θυμιᾷ.

Εἶναι περιττὸ νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ ἱερεὺς δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τὴν ψαλμωδία τοῦ χειρουβικοῦ, ἀλλ' ἡ ψαλμωδία τοῦ χειρουβικοῦ ἀπὸ τὸν ἱερέα. Τὸ χειρουβικὸ εἶναι ἓνας καλυπτήριος ὕμνος, πού ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ διακοσμήσῃ μετὰ μὴ κατάλληλη ψαλμωδία καὶ νὰ καλύψῃ ἓνα νεκρὸ γιὰ τοὺς πιστοὺς χρόνον, ὅσος ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν προπαρασκευὴ τοῦ λειτουργοῦ γιὰ τὴν τέλεσι τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας, δηλαδὴ τὴν εὐχὴ, τὴν θυμίασι καὶ τὴν αἰτησι συγχωρήσεως. Ὅλα αὐτὰ, μετὰ κανονικὸν ρυθμὸν λεγόμενα καὶ τελούμενα, θὰ προσδιορίσουν τὴ διάρκειαν τῆς ψαλμωδίας τοῦ χειρουβικοῦ καὶ ὄχι τὸ ἀντίθετο. Ἐνα ὑπερβολικὰ ἀργὸ ἢ ἓνα ὑπερβολικὰ γρήγορον χειρουβικὸ δὲν θὰ γίνουσι αἰτία ἀντιστοίχως ἢ ἐπιβραδύνσεως ἢ ἐπιταχύνσεως τῶν ἱερατικῶν εὐχῶν καὶ πράξεων. Ὁ ἱερεὺς, ὡς τὸ κύριον πρόσωπον τῆς συνάξεως καὶ ὡς ρυθμιστὴς τῆς λατρείας κατὰ τὴν ὀρθὴν τάξι καὶ παράδοσι τῆς θείας λειτουργίας, πρέπει νὰ δίνῃ καὶ τὸν κανονικὸν ρυθμὸν τῆς τελεσεως τῆς, συντονίζοντας καὶ κατευθύνοντας πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸ καὶ τοὺς ψάλτες. Ὅχι νὰ ὑποδουλώνεται σὲς τυχὸν μουσικὲς τῶν ἀκρότητες ἢ στὴν τυχὸν ραθυμία τους.

Πάντως, ὅπως ἔχει ἡ σημερινὴ πράξις, μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἓνας μελετημένος συντονισμὸς χειρουβικοῦ καὶ ἱερέως. Στὴν πρώτη φράσι τοῦ χειρουβικοῦ ὕμνου («Οἱ τὰ χειρουβίμ μυστικῶς εἰκονίζοντες») ἀντιστοιχεῖ ἡ εὐχὴ «Οὐδεὶς ἄξιος...», στὴ δευτέρα («καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες») ἡ θυμίασις, στὴν τρίτη («κᾶσαν τὴν βιοτικὴν ἀποθώμεθα μέριμναν») ἡ αἰτησις συγχωρήσεως καὶ στὴν τετάρτη («ὡς τὸν βασιλέα...») ἡ ἔξοδος τῶν ἁγίων.

“ΕΚΟΛΛΗΘΗ Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ ΟΠΙΣΩ ΣΟΥ,,

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Μίλημα μύχιας πείρας: «Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου» (Ψαλμ. ξδ' 9). Μίλημα πλημμυρισμένο ἀπὸ τὴ γλυκεῖα αἴσθησι τῆς θείας ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Δικοτυλήδονος ἀνθός, καμωμένος ἀπὸ δυὸ ὁμορφες ἀλήθειες. Ἡ μία: οἱ ψυχὲς ποὺ γιόθουν τὴν ἀνάγκη του, παίρνουν τὸν Θεὸ ἀπὸ πίσω, ὅπως τὸ μικρὸ παιδί πιάνεται ἀπὸ τὸ φουστάνι τῆς μητέρας του. Ἡ ἄλλη: Ἐκείνος δὲν ἀδιαφορεῖ, ἀπλώνει τὸ χέρι στὸ τέκνο του.

“Ἄν λοιπὸν τοῦ παραδοθῶμε, θρισκόμαστε κάτω ἀπὸ τὴ θεία αἰγίδα, κάτω ἀπὸ προστασία ἄτρωτη, σκέπη κραταιή..

Ἐγκαταλείψου σ' αὐτὴ σὰν νήπιο. Καὶ μὴ ντραπήσ. “Ὅτι κάνεις, δὲν σημαίνει καθόλου δειλία. Δὲν σοῦ ταιριάζουν τὰ ὅμοια μὲ τοῦ Ψαλμωδοῦ, ἀλλὰ ὄνειδιστικὰ λόγια ποὺ ἀπηρῦθνε ὁ Ἀχιλλεύς στὸν Πάτροκλο:

“..... Ὡ Πάτροκλε, τί κλαίεις;

Κοράσι ὁμοιάζεις τρυφερό, ποὺ πίσω ἀπ' τὴν μητέρα τρέχει καὶ τὴν παρακαλεῖ, στὸν κόρφο νὰ τὸ πάρη καὶ ἀπ' τὴν ποδιά τῆς τὴν κρατᾶ, ποὺ διαστικὰ πηγαίνει: καὶ ὡς νὰ τὸ πάρη, τὴν κοιτᾶ μὲ μάτι δακρυσμένο *

Τὸ νὰ ζῆ κανεὶς σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, ποῖος ἀγνοεῖ ὅτι εἶναι ἀγώνας κρατερός; «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν διάξεται καὶ διασταὶ ἀρπάξουσιν αὐτήν» (Ματθ. ια' 12. Πρβλ. Λουκ. ιστ' 16). Γιὰ νὰ μὴν πέσης σὲ ἀπώλεια, πρέπει ν' ἀγωνίζεσαι. «Ἐν τῇ ἀποστρέψει τὸν δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιήσει παράπτωμα καὶ ἀποθάνη» (Ἰεζ. ιη' 26). Καὶ γιὰ νὰ προχωρήσ ὀλοένα στὴν τελειότητα, μὲ κατάληξή τὴν Ἐδέμ. Γιὰ νὰ εἶσαι «εὐθετος», ἀνάγκη νὰ μὴν κάνης πίσω οὔτε μὲ τὰ μάτια (Λουκ. θ' 62).

Σ' αὐτὸ τὸ εἶδος ἀνθρώπου, τὸ ὠραιότερο ποὺ μπορεῖ νὰ υπάρξῃ, βλέπουμε ἕνα παράδοξο συνδυασμό: τὴν πιὸ λεπταίσθητη τρυφερότητα καὶ τὴν πιὸ ἀπόκρημνη ἀφοβία. Ἐξοχο παράδειγμα, ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ του.

Ἡ ἐλπίδα κάποιος νὰ φθάσῃ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἰσχύει πάντα. Εἶναι δάσιμη γιὰ τὸν καθένα. Μὲ τὸν ἰ. Χρυσό-

στομο, πρέπει νὰ λέμε: «Κανέναν ἄνθρωπο δὲν περιφρονῶ... Γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς κτίσθηκε ὁ οὐρανός. Γι' αὐτὸν ἀνατέλλει ὁ ἥλιος. Τρέχει ἡ σελήνη. Ὁ ἀέρας μᾶς περιβάλλει. Οἱ πηγὲς ἀναδρῦζουν. Ἡ θάλασσα ἀπλώθηκε. Οἱ Προφῆτες στάλθηκαν. Ὁ Νόμος δόθηκε. Καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο: γι' αὐτὸν ὁ μονογενὴς Γιὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε σάρκα... Πῶς λοιπὸν νὰ περιφρονήσω τὸν ἄνθρωπο; Καὶ τί ἐλαφροντικὸ μπορῶ νὰ ἔχω;».

Πάνω σ' αὐτὴν ἄρα τὴν ἐκτίμησι βασιμμένος, ὁ Κύριος, κέντρο τῆς ζωῆς μᾶς, ὅσο καὶ ἂν, κινούμενοι στὴν περιφέρεια, ἀπομακρυνόμαστε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, δὲν ἀφήνει ποτὲ νὰ μεγαλῶνῃ ἡ ἀπόστασή μᾶς ἀπ' Αὐτόν. Πάντα ἰσχυμῆς εἶναι ἡ ἀκτίνα ποὺ μᾶς ἐνώνει μαζί του. Πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἴδια καὶ ἀναλλοίωτη εἶναι ἡ ὑπόληψή του γιὰ κάθε ἄνθρωπο.

Μποροῦμε ἔτσι, προσβλέποντας στὴ δοξασιμένη κατάληξή ποὺ ἡ Θεία Χάρις ἐπιφυλάσσει καὶ στὸν πιὸ οὐτιδανὸ ἀμαρτωλό, νὰ τοῦ προσαρμόσουμε ἕνα σολωμικὸ στίχο. Στὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς, ἡ Ἐκκλησία, κοινωνία στοργικῆ, ἐνώνει τὰ τέκνα τῆς καὶ ὑψώνει τὸ καθένα στὴν ἀξία τοῦ συνόλου:

“Ὅλοι σὰν ἕνας, ναί, χτυποῦν, ὅμως ἐσὺ σὰν ὄλους*.

Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν ἀνταποκριθῆς μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ νηπίου σ' αὐτὴ τὴν ἀληθινὰ μητρικὴ θεία ἀγάπη; Δὲν θὰ ἦταν ἡ μεγαλύτερη ἀνοησία τὸ ν' ἀδιαφορήσης ἀπέναντί τῆς;

Καὶ πέφτουν σ' αὐτὴ τὴν ἀνοησία πολλοί. Γιὰτὶ δὲν ἔχουν ἀπλὸ καὶ εὐθὺ φρόνημα. Δὲν μοιάζουν μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ, ὅρος ἀπαραίτητος γιὰ τὴν εἴσοδο στὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ιη' 3).

Ψυχὴ μου, ξανά σοῦ τὸ λέω. Ἐγκαταλείψου σὰν νήπιο στὸν Κύριο. Δὲν εἶναι ἡ δειλία ποὺ ἐμπνέει αὐτὴ τὴν καταφυγή. Ἰσα-ἴσα, ἡ ἀνδρεία τὴν οἰστηλατεῖ. Ἀντισύλλη σου θὰ εἶναι ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου, ἀλλὰ μέσα σ' ἄνεμο πόλεμο, σὲ προσπάθεια χωρὶς ἀνάπαυλα.

Δὲν εἶναι καθόλου ἀξιοκαταφρόνητος ὅποιος προσδένει τὴν ὑπαρξή του στὴ θεία δλκάδα μὲ σχοινί τῆ νοστροπία νηπίου. Αὐτὰ τὰ νήπια τῆς ψαλμικῆς εἰκόνας εἶναι: οἱ Μάρτυρες τοῦ χριστιανισμοῦ.

* Ἰλιάδα Π, 6-10. Μετάφρ. Ἰαν. Πολυλά.

* Ἀπὸ τοὺς Ἐλευθεροὺς Πολιορκημένους.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Τριώνυμο ἀρετῶν.

ΣΤΙΣ 17 τοῦ μηνός, γιορτάζουμε τὴ μνήμη ἑσσοῶν Ἀγίων γυναικῶν τῆς ἀρχαϊκῆς Ἐκκλησίας. Τῆς Σοφίας καὶ τῶν θυγατέρων τῆς Πίστεως, Ἐλπιδος καὶ Ἀγάπης, πού, κατὰ τὸ συναξάρι τους, ἀθλήσαν στὴν Ἰταλία ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ.

Ἐντυπωσιάζει ὁ συνδυασμὸς τοῦ τριωνύμου τῶν θυγατέρων μὲ τὸ ὄνομα τῆς μητέρας τους. Θυμίζει ὅτι ἡ πίστις, ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ἀγάπη, οἱ τρεῖς κορυφαῖες ἀρετὲς τοῦ χριστιανισμοῦ, εἶναι καρποὶ θεοῦ φωτισμοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ σοφίας. Οἱ μακάριες αὐτὲς γυναῖκες εἶναι ὅπως μιὰ ζῶσα ὑπόμνησις οὐσχετισμοῦ τῶν μεγίστων ἀρετῶν μὲ τὸ φῶς τῆς θείας Χάρως.

Σοβεῖ καὶ στὴ χώρα μας.

ΣΥΜΦΩΝΑ μὲ πρόσφατα, ἐπίσημη πηγῆς, δημοσιεύματα σὶν ἡμερησίου Τύπου, σοβεῖ καὶ στὴ χώρα μας ὅδὲν τὸ πρόβλημα τοῦ ἀλκοολισμοῦ. Μπορεῖ οἱ δείκτες νὰ εἶναι χαμηλότεροι ἀπ' ὅ,τι οἱ ἀντίστοιχοί τους σὲ ἄλλες χῶρες, ἀλλὰ πάντως φανερόνουν ὅτι καὶ στὸ δικό μας λαὸ σημειώνεται κατανάλησις, πέρ' ἀπὸ τὰ θεμιτὰ ὄρια, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν.

Οἱ ἀρμόδιοι κρούουν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου, πὸν εἶναι διπλός: καὶ βιολογικὸς (ἀσθένειες, ἐκφυλιστικὰ φαινόμενα) καὶ ἠθικὸς (μέσα σὶν σύμπλεγμα τῆς ἐθνικῆς οικονομίας καὶ τῶν νεοελληνικῶν ἠθῶν).

Ἄς θυμηθοῦμε, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα πολλὰ, τί λέει ἡ Γραφή: «Ἀκανθαὶ φύονται ἐν χειρὶ μεθύσου» (Παροιμ. κσ' 9). Οἱ παρասουμένοι ἀπ' αὐτὸ τὸ πάθος, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι πολλὸ πιθανὸ νὰ χάσουν τὴν ψυχὴ τους, ἀποτελοῦν πηγὴ προβλημάτων καὶ γιὰ τοὺς γύρω τους, μὲ πρῶτα - πρῶτα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειάς τους.

Ἡ Ἐκκλησία ἄς ἐντεινῆ τὸ διαφωτιστικὸ τῆς ἔργο ὡς πρὸς τὸ ἄκρως ἐπικαιρὸ αὐτὸ θέμα.

Τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο.

Ο ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΣ Μαθητῆς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὁ Ἰωάννης, πὸν τὴ μετὰστασὴ του θυμίζει αὐτὸν τὸ μῆνα (26) ἢ Ἐκκλησία σὶνὸς πιστοῦς, ἐκτὸς τῶν τριῶν Ἐπιστολῶν του καὶ τῆς Ἀποκάλυψης, ἐκπροσωπεῖται σὶνὸν κανόνα (σύνολο βιβλίων) τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ μὲ τὸ τέταρτο Ἐδαγγέλιο, συγγραφῆ ἐπίσης δικῆ του.

Τὸ Ἐδαγγέλιο αὐτὸ ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ ἄλλα τρία, τὰ λεγόμενα Συνοπικὰ (Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ). Εἶναι θεολογικὰ πολὺ βαθύτερο. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀποψη μορφῆς, ποιητικότερο.

Τὸ ἴδιο θέμα, ὁ Χριστὸς καὶ ἡ διδαχὴ του, ἀποδίδονται μὲ ποικίλο τρόπο. Ἀνάλογα μὲ τὶς ἰδιοσυγκρασίες τῶν Ἀποστόλων πὸν τὸ πραγματεύθηκαν. Ἐχομε ἐδῶ ἓνα ἀπὸ τὰ πὸν ἔξοχα παραδείγματα τοῦ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς θείας Χάρως σὶνὸν ἑδαγγελικὸ ἔργο διασώζουν καὶ τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο τῶν προικισμένων ἀπ' αὐτὴν ἀνδρῶν, πὸν εἶναι ὄργανά τῆς.

Μὲ λόγο καὶ πράξη.

ΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ἔτος, ὡς γνωστόν, ἀρχίζει τὸ Σεπτέμβριο. Εἰσερχόμενοι καὶ ἐφέτος σ' αὐτὸ, ἄς ἀναεώσουμε, μὲ πάντα ἄκλιμη πίστις, τὶς ἄγιες ἀποφάσεις, πὸν μᾶς ἐμπνέει ὁ Παράκλητος πρὸς «διόρθωσιν βίου». Πολλὰ ἀκόμη τὰ κενά, οἱ ἐλλείψεις, πὸν πρέπει νὰ συμπληρωθοῦν μὲ ἔργα.

Ἄλλὰ τὸ πρὸς «διόρθωσιν βίου» δὲν ἀφορᾶ μόνο τὸ πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας χρόνος, ἀν εἴμαστε ἐργάτες τοῦ νοητοῦ Ἀμπελώνα, δηλαδὴ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀφορᾶ καὶ τὸ χρόνος πρὸς τοὺς ἀπλοῦς πιστοῦς, πὸν τὴ σωτηρία τους εἴμαστε ἐπωμισμένοι ἀπὸ τὸ θεῖο Ἐργοδοτῆ, τὸν Κύριο.

Γιὰ ν' ἀναποκριθοῦμε γόνιμα σ' αὐτὴ τὴν κλήση, ἀρκεῖ νὰ θυμηθοῦμε δυὸ κοινότητες, ἀλλὰ πολὺτιμες ἀλήθειες. Ὅτι οἱ ψυχῆς κερδίζονται σὶνὸν Χριστῷ: α') μὲ τὴ διάδοσις τοῦ λόγου του καὶ β') μὲ τὸ προσωπικὸ μας παράδειγμα. Μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὶς σύμφωνες σ' αὐτὸ πράξεις μας, πολλὰ θὰ μπορούσαμε νὰ ἐπιτύχομε ἐν Κυρίῳ κατὰ τὸ ἀρξάμενο ἐκκλησιαστικὸ ἔτος.

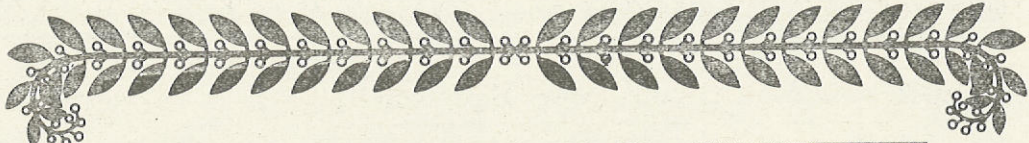
Ἀρίσταρχος ὁ συνεργός.

ΤΟΝ Ἀπόστολο Παῦλο περιβάλλει, σὶνὸν στερέωμα τῆς χριστιανικῆς μνήμης, ἓνας ἀστερισμὸς συνεργῶν. Ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Ἀρίσταρχος. Τὸ ὄνομά του λάμπει σὶνὸν ἑορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας αἰώνια (27 Σεπτεμβρίου).

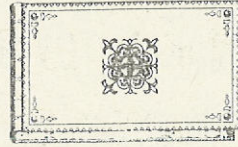
Καταγόταν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ φυλετικὰ ἀνήκε σὶνὸν περιούσιο λαὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν Ἰσραήλ. Συνόδενσε τὸν Παῦλο κατὰ τὴν γ' περιοδεία, βρισκόταν δὲ μαζί του καὶ στὴ Ρώμῃ «συναίχμαλτος» (Πράξ. ιθ' 29, κ' 4, Κολ. δ' 10, Φιλήμ. 23).

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις, ἔγινε ἀργότερα ἐπίσκοπος καὶ ἐπέστειρε τὸ βίβλιον μὲ τὸ μαρτύριο στὴ Ρώμῃ, κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Νέκρωνα.

Χαρακτηριστικὰ καιρῖο τὸ ἀναφερόμενο σ' αὐτὸν συναξαριστικὸ δίστιχο: «Ἀριστος Ἀρίσταρχος ἐν γνώσταις Λόγου, ἄρξας ἄριστα καὶ ξένον ζήσας βίου».

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου
κ. Παντελεήμονος
Η ΕΘΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΛΗ-
ΡΟΥ - ΜΟΝΑΧΟΙ ΚΑΙ ΚΛΗΡΙ-
ΚΟΙ ΕΙΣ ΤΟ 1821

Ἐκτός ἀπὸ τὴν καθημερινή, πλού-
σια, ποιμαντική του δράση, ὁ Σε-
βασμιώτατος Μητροπολίτης Κορίν-

τατος δίνει στοιχεῖα, πὸν πραγμα-
τικά κατατροπώνουν ὅλους ἐκείνους
πὸν πολεμοῦν τὴν Ἐκκλησία.

Σεβ. Μητροπολίτου Γρεβενῶν
κ. Σεργίου
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ

Μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Σεβασμιω-
τάτου ἄλλο ἓνα ἱστορικό, ἐκκλησια-
στικὸ κείμενο ἤρθε στὸ φῶς τῆς
δημοσιότητας, πλουτίζοντας ἔτσι τὶς
γνώσεις καὶ τὴν πίστη μας πάνω
στὰ «μυρίνοια ἀνθη» τῆς Ὁρθοδο-
ξίας.

Πρόκειται γιὰ τὸ καλοτυπωμένο
ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῆς Ἀποστολι-
κῆς Διακονίας βιβλίον «Ἀκολουθία
τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς
ἡμῶν Νικάνορος τοῦ θαυματουργοῦ,
τοῦ εἰς τὸ Κάλλιστρον ὄρος τοῦ
Νομοῦ Γρεβενῶν ἀσκήσαντος».

Ὅπως ἀναφέρει καὶ στὸν πρό-
λόγῳ του ὁ Σεβασμιώτατος, τὴν ἐκ-
δοσὴ αὐτὴ προσφέρει μὲ πολλὴ χα-
ρά, γιὰτὶ ἐκτός τῶν ἄλλων ὁ Ὁσιος
Πατέρας εἶναι καὶ ὁ κτήτορας τῆς
Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς
Μονῆς τῆς Θεῆς Μεταμορφώσεως
τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ», τῆς λεγομένης Ζάβορδας.

Ἡ Ἀκολουθία γράφτηκε στὰ 1771
«διὰ χειρὸς Τιμοθέου Ἱερομονάχου
Θεοδώρου Ἰωάννου Ζυγοῦρου Σια-
τιστέως...» καὶ τὸ κείμενο τῆς βιο-

γραφίας του πὸν προτάσσεται εἶναι
χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸν πλοῦτο τῶν
στοιχείων του.

Δημ. Ι. Χατζόπουλου
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ
ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Ἡ θέση τῆς γυναίκα, ἡ σχέση
τῆς μὲ τὸ ἄλλο φύλο, τὰ δικαιώμα-
τα καὶ οἱ ὑποχρεώσεις τῆς, βρί-

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩΑΝ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΡΩΤΟΕΚΔΟΣΗ ΤΕΜΑΧΙΟΥ ΕΚΔΟΣΤΗΡΙΟΥ

ἡ γυναίκα
ἀπὸ τὸ χθές στὸ σήμερα

(ΓΥΝΑΙΚΕΚΑ ΣΤΑΜΑ)

ΑΠΡΙΟΣ 1950

σκονταὶ τὰ τελευταῖα χρόνια στὸ
ἐπίκεντρο τῆς ἐπικαιρότητας. Πολ-
λῶν χρόνων ἀντιλήψεις, προκατα-
λήψεις καὶ κοινωνικὲς συνήθειες
εἶχαν δημιουργήσει μεγάλες ἀνισό-
τητες καὶ ἀδικίες. «Ὁ χριστιανι-
σμός ὁμως» ὅπως σημειώνει ὁ σ.
«προσπάθησε νὰ κλείσῃ τὶς δυὸ με-
γάλες πληγὲς τῆς γυναίκας. Νὰ στα-
ματήσει δηλαδὴ νὰ θεωρεῖται ἡμιάν-
θρωπος καὶ δεῦτερο νὰ ἐλευθερωθῇ
ἀπὸ τὸν ἐξευτελισμὸ τῆς πολυγα-
μίας...».

Μὲ λίγα λόγια ὁ κ. Χατζόπουλος
ὑποστηρίζει ὅτι ἡ γυναίκα βρῆκε
τὴν πρέπουσα θέση τῆς μέσα στὴν
Ἐκκλησία καὶ τὸ Εὐαγγέλιο πὸν
εἶναι τὸ μόνον πὸν ὑποστηρίζει πῶς
«οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ».

Στὸ βιβλίον αὐτὸ περιλαμβάνεται
καὶ τὸ κείμενο τοῦ νομοσχεδίου γιὰ
τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας, κα-
θὼς καὶ ἐπιλογὴ βιβλιογραφίας.

Δημ. Φερούσης

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Κ. ΚΑΡΝΑΚΕΩΝΑ
ΛΟΓΟΤΟΜΗΤΟΥ, ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΜΟΝΑΧΟΙ ΚΑΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΕΙΣ ΤΟ 1821

θου κ. Παντελεήμονος μᾶς προσφέρει
κάθε τόσο —τὸν τελευταῖο καιρὸ
πολὺ συχνά— καὶ τὰ μαχητικά, πρω-
τότυπα βιβλία του, πάνω σὲ καυ-
τά θέματα πὸν ἀπασχολοῦν τὴν
Ἐκκλησία καὶ τὸ Λαὸ.

Ἐνα τέτοιο μικρὸ βιβλίον, πὸν
ἀναφέρεται ὡστόσο σ' ἓνα τεράστιο,
ὅσο καὶ ἐπίκαιρο πάντα θέμα, εἶναι
καὶ «Ἡ ἐθνικὴ δράσις τοῦ Κλήρου-
μοναχοῦ καὶ κληρικοῦ εἰς τὸ 1821».

Γράφει στὰ προλεγόμενά του ὁ
Σεβασμιώτατος: «Τὴν παραδίνω
(τὴ διάλεξιν) τυπωμένην στὴν ἑλλη-
νικὴ δημοσιότητα, μὲ τὴ βεβαιότη-
τα ὅτι σὲ κατὶ θὰ συμβάλῃ σὰν τευ-
χίδιο ἤδη στίς σημερινὲς ἡμέρες
πὸν τόσα ἀνάξια, προδοτικά, γραι-
κυλικὰ καὶ ἀνιστόρητα γράφονται
γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 καὶ τὴ συμ-
βολὴ τοῦ ἱεροῦ κλήρου σ' αὐτόν,
μὲ σκοπὸ τὴν ἀμάρτυρσιν, τὴν παρα-
χάραξιν καὶ τὴ διαστρέβλωσιν τῆς
πραγματικῆς ἱστορίας».

Καὶ στὸ βιβλίον αὐτὸ ὁ Σεβασμιώ-

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ

ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ
ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΝ ΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΑΣΚΗΣΑΝΤΟΣ

Ἐκδόθηκε τῆς Ὑ' Ἀυγούστου
Μετὰ Παρολιτικού Κανόνος, Ἐκαισελεύρων Ὁρίων
καὶ Περιστατικῶν Εἰχθῶν

Ἐπιμελέει Μητροπολίτης Γρεβενῶν
κ. ΣΕΡΓΙΟΥ

ΓΡΕΒΕΝΑ 1950

Ειδήσεις που ενδιαφέρουν τους Έφημερίους

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΤΟΥ Ι.Σ.Κ.Ε. ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Στὰ πλαίσια τῶν ἐτησίων ἐπισκέψεων τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ι.Σ.Κ.Ε.) στὴν Ἐπαρχία, κλιμακίό του περιώδευσε πρόσφατα στὶς Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Θεσσαλίας.

Σύμφωνα μὲ ἀνακοίνωση τοῦ Διοικ. Συμβουλίου, ἐπισκέφθηκαν τὶς Ἱ. Μητροπόλεις Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, Τρίκκης καὶ Σταγῶν, Ἐλασσῶνος, Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος καὶ Δημητριάδος. Μετὰ τὴν ὑποβολὴ σεβασμάτων στὸν οἰκεῖο Μητροπολίτη καὶ μὲ τὴν εὐλογία του, ἀκολουθοῦσε συγκέντρωση αἰδεσιμωτῶν ἐφημερίων καὶ εὐλαβεστάτων διακόνων, στὴ διάρκεια τῆς ὁποίας ἐξετάζονταν τοπικὰ καὶ γενικώτερα θέματα ποῦ ἀπασχολοῦν τὸν ἐφημεριακὸ Κλῆρο καὶ τὴν Ἐκκλησία.

«Τὸ κλιμάκιον —ἀναφέρει ἡ ἀνακοίνωση— ἐκ τῆς συντόμου αὐτῆς εἰς Θεσσαλίαν ἐπισκέψεώς του, ἔλαβε γνῶσιν τῶν τοπικῶν θεμάτων τῶν αἰδес. ἐφημερίων τῆς θεσσαλικῆς περιφερείας καὶ ηὐχαρίστησε τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας διὰ τὴν ὑποδοχὴν, ὅπως καὶ τοὺς αἰδес. ἐφημερίους διὰ τὴν μετ' ἀγάπης πρὸς τὸν Ι.Σ.Κ.Ε. συνεργασίαν».

Η ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Πολὺ σύντομα θὰ τακτοποιηθῆ τὸ θέμα ὑπαγωγῆς τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου στὴν ὑγειονομικὴ περίθαλψη τοῦ Δημοσίου.

Αὐτὴν τὴν κατηγορηματικὴ δήλωση ἔκανε ὁ Ἵπουργὸς Οἰκονομικῶν κ. Μ. Ἐβερτ στὸν Πρόεδρο τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. π. Νικ. Αὐγερινόπουλο καὶ τὸν Γεν. Διευθυντὴ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε ἀρχιμ. π. Χρυσ. Λάλο, ποῦ τὸν ἐπισκέφθηκαν γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ, στὸ ὁποῖο ὁ ΙΣΚΕ καὶ τὸ TAKE δίνουν ἰδιαίτερη σημασία.

Ὁ Ἵπουργὸς τοὺς βεβαίωσε ὅτι μπορεῖ τὸ Διοικ. Συμβούλιο τοῦ ΙΣΚΕ νὰ γνωστοποιήσῃ στὸν Ἱερό

Κλῆρο ὅτι ἐπίκειται ἡ ρύθμιση τοῦ θέματος.

Κλῆρο ὅτι ἐπίκειται ἡ ρύθμιση τοῦ θέματος.

● Ἐμπεριστατωμένο, ἐξ ἄλλου, ὑπόμνημα ὑποβλήθηκε ἀπὸ τὸ Διοικ. Συμβούλιο τοῦ ΙΣΚΕ στὸν Ἵπουργὸ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐρρηκευμάτων κ. Ἀθ. Ταλιαδοῦρο γιὰ τὸ βαθμολόγιο γενικῶς τῶν Κληρικῶν.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ

ΤΟΥ TAKE

— Παπαδοπούλου Σταματιῆ, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 28, σύνταξη 6.000, ἐφάπαξ 297.317.

— Γιαννόπουλος Σπυρίδ., ἱερεὺς, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, ἐφάπαξ 310.890.

— Κουλοῦρη Αἰκατ., Πρεσβυτέρα, Δ)10, ἔτη ὑπηρεσίας 4, σύνταξη 7.500, ἐπιστρ. ἀσφαλιστρῶν 7.577.

— Λουκέρη Ἀργυρῶ, Πρεσβυτέρα, Δ)10, ἔτη ὑπηρεσίας 5, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 39.844.

— Χαραλαμπίδου Ὀλγα, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 29, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 312.393.

— Γκολίτου Στεργιανή, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 23, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 243.945.

— Τοπούτζη Χρυσάνθη, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 29, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 318.585.

— Παπαμιχαὴλ Χρῆστος, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 29, σύνταξη 14.026, ἐφάπαξ 313.827.

— Λεϊτούργης Λεωνίδας, ἱερεὺς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 25.741, ἐφάπαξ 414.680.

— Ράπτης Δημήτρ., ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 34, σύνταξη 20.225, ἐφάπαξ 365.915.

— Παπαμιχαὴλ Γεώργ., ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, ἐφάπαξ 376.437.

— Μερταράκης Μιχαὴλ, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, ἐφάπαξ 365.392.

— Ἀναστασοπούλου Ἐλένη, Πρεσβυτέρα, Δ)9, ἔτη ὑπηρεσίας 6, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 46.522.

— Τσιανᾶκα Ἄννα, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 27, σύνταξη 7.500, ἐφάπαξ 292.831.

— Παπανδρέου Γεώργιος, ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 29, σύνταξη 14.026, ἐφάπαξ 318.400.

— Κουκουλομάτης Παν., ἱερεὺς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, ἐφάπαξ 369.272.

— Ἀγαπίου Σωτηρία, Πρεσβυτέρα, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 10.758, ἐφάπαξ 368.761.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σεραφεὶμ δέχθηκε στὸ Γραφεῖο του ἐπίσκεψη ἀντιπροσωπείας τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μὲ ἐπικεφαλὴς τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Λένινγκραντ κ. Ἀντόνιο.